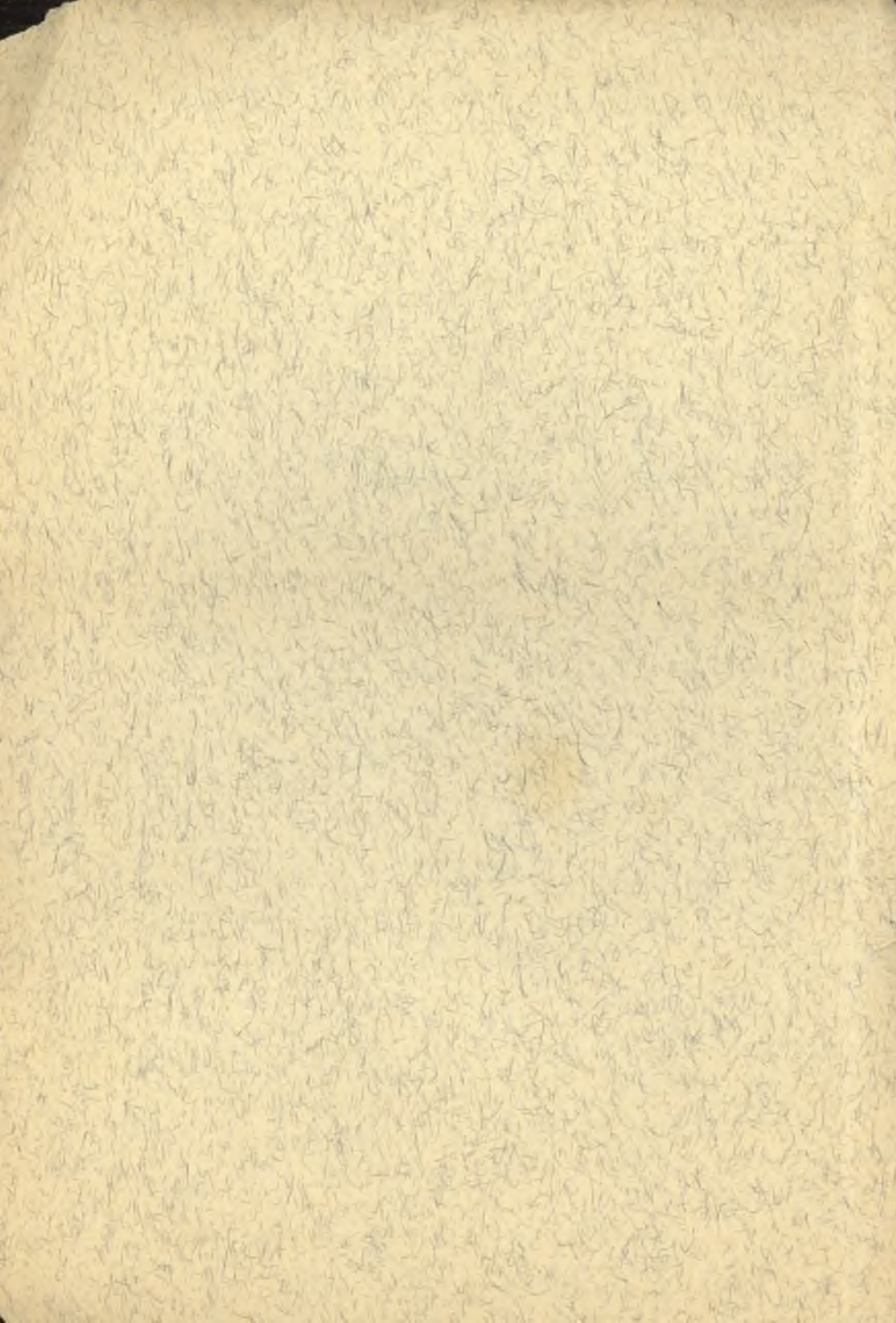

S O C I A L N O Z D R A V S T V O

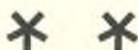
**AVTONOMNEGA
MESTA LJUBLJANE
V L E T U 1 9 3 0**

LJUBLJANA 1931

SOCIALNO ZDRAVSTVO

AVTONOMNEGA
MESTA LJUBLJANE
V LETU 1930

1931

ZALOŽILO MESTNO NAČELSTVO LJUBLJANSKO
NATISNILA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI (PREDSTAVNIK FRANCÉ ŠTRUKELJ)

17210

11-12-2007 / 809

13-12-2007

Knjižica ima namen, podati pregled o delu, ki ga vrše v Ljubljani na socialno-zdravstvenem polju mestna občina ljubljanska, državne in banovinske ustanove ter meščanstvo, združeno v organizacijah, katerih namen je, dvigati zdravstveno kulturo inboljšati socialno bedo. Zdravstvene razmere so v splošnem ugodne, socialni problemi težki. V splošnem je razvidno, da se na socialno-zdravstvenem polju vzorno in jako mnogo dela.

Ako se je delo posameznih organizacij kljub prizadevanju mestnega fizikata morebiti manj poudarjalo ali celo prezrlo, se to ni zgodilo namenoma in naj se to blagoščno oprostí.

Mestni fizikat.

Klimatologija Ljubljane.

Ljubljana leži v veliki alpski dolini, ki sega tja do Kamnika in Kranja, kjer jo zaključujejo grebeni Kamniških alp in Karavank, ter se proti jugu nadaljuje v Ljubljansko barje, več ali manj kultivirano in izsušeno močvirje, segajoče do prvih izrastkov Krasa. Leži ob bregovih Ljubljanice ter sega s predmestji do Save. Geografsko leži Ljubljana pod $46^{\circ} 3'$ severne širine in $140^{\circ} 30'$ vzhodne dolžine.

Iz predloženih dveh tabel so razvidni klimatični elementi zadnjih 10 let in leta 1930. posebej, zabeleženi po meteorološki stanici ljubljanske univerze. Doba 10 let je sicer prekratka, da bi nam mogla dati točno sliko klime mesta, zato hočemo njene izsledke primerjati z onimi do leta 1851. nazaj, v kolikor so znani in že objavljeni.

Srednja letna temperatura, preračunana za dobo 60 let od 1851. do 1911., je znašala 9°C , v dobi 1921. do 1930. pa 9.2°C . Z ozirom na geografski položaj je v Ljubljani relativno hladno v primeri z drugimi kraji v istem geografskem položaju.

Povprečni in absolutni maksimum in minimum temperature v posrednih mesecih zadnjih 10 let je razviden iz tabele ter se ne razlikuje bistveno od podatkov za deset let nazaj. Primerjajoč zadnje podatke z onimi od leta 1851. do 1910., pa je razvidna sprememba klime v tem smislu, da je postala v Ljubljani zima milejša napram prejšnji dobi.

V kolikor se tiče vpliva višine temperature kraja na človeški organizem, je znano, da prenašajo tudi občutljivi bolniki enako nizke temperature gorskih krajev kot one v južnih krajih, da torej višina temperature same nima direktnega higienskega vpliva na zdravje. Počasno redno padanje temperature iz visoke letne na nizko zimsko stopnjo ni škodljivo zdravju, znano pa je, da ima velika spremenljivost temperature, hitri padci in dvigi, zelo slabe posledice za zdravje, zlasti še ogroženega organizma. To dejstvo igra veliko vlogo pri izbiri klimatičnih zdravilišč in letovišč.

Spremenljivost temperature, merjena po Hannu kot spremenljivost povprečne dnevne temperature iz enega dne v drugi ter vzeta povprečno za daljšo dobo, je pokazala, da stoji Ljubljana tozadevno zelo ugodno.

Računi Seidla, Hanna in dr. Fesslerja za dobo do leta 1861. nazaj so pokazali povprečno meddnevno spremenljivost 1.72°C . Čeprav ob-

Ljubljana. — Čas opazovanja: zjutraj ob 7. uri; popoldan ob 14. uri; zvečer ob 21. uri. — a: 308.8 m.

Povprečni po- datki 10 let, za leta 1921.-1930	Tlak zraka			T o p l o t a z r a k a										Ekstremi				
	Povpr.	Periodični			Povpr.vrednosti: $\frac{1}{4}(7+14+21+21)$													
		Max.	dne	Minim.	dne	Max.	dne	Minim.	dne	povp.	Max.	povp.	Min.					abs.Max.
januar	737.9	756.0	—	715.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
februar	736.3	752.3	—	718.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
marec	735.1	749.3	—	717.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
april	731.9	746.2	—	713.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
maj	734.0	745.3	—	716.1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
junij	734.8	744.4	—	724.3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
julij	735.2	744.7	—	721.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
avgust	735.4	743.7	—	723.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
september	736.7	747.2	—	721.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
oktober	736.3	748.7	—	713.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
november	735.6	752.4	—	711.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
december	736.0	751.9	—	715.3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10letni povp.	735.4	756.0	—	711.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Povprečni podatki 10 let, za leta 1921.- 1930.	Relativ. vlaga		Tlak vod. par po higrom. ali psihi.		Oblačnost		Padavina		Število dni s			Smer vetra										
	povpr.	povpr.	povpr.	povpr.	Množ.	Max.	padavino	sneg	megla	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	tišina				
																				≥0.1	*	≡
januar	89	3.8	7.9	72	43	12	7	15	8	7	15	15	11	8	9	3	7	24				
februar	83	3.9	6.8	63	35	11	6	11	10	5	15	15	11	8	9	3	7	18				
marec	79	5.0	6.4	106	51	13	3	9	9	4	16	9	11	8	11	6	8	20				
april	77	6.5	7.1	159	84	18	2	6	11	5	13	11	8	7	12	8	5	21				
maj	76	9.0	6.2	122	54	16	0	6	10	6	13	10	9	7	15	8	7	19				
junij	74	10.6	5.8	158	88	15	0	5	10	6	10	10	8	8	15	8	6	20				
julij	74	12.2	4.5	113	51	13	0	8	12	7	10	12	9	6	10	7	4	30				
avgust	76	11.7	4.6	152	93	12	0	12	14	8	14	10	6	8	10	6	4	27				
september	84	10.4	6.0	185	153	13	0	14	15	8	15	10	6	7	7	6	4	28				
oktober	86	8.0	6.7	134	74	13	1	14	11	8	11	11	5	6	9	7	3	26				
november	89	6.1	8.0	172	57	16	3	13	5	6	13	5	6	7	9	8	7	29				
december	90	4.2	8.3	95	55	13	4	14	8	10	13	8	7	10	8	7	7	24				
10 let. povp.	81	7.6	6.5	1531	153	165	26	127	80	158	114	97	90	124	77	69	286					

Ljubljana. — Čas opazovanja: zjutraj ob 7. uri; popoldan ob 14. uri; zvečer ob 21. uri. — a: 308-8 m.

Ljubljana. — Cas opazovanja: zjutraj ob 7. uri, popoldne ob 2. uri.

Leto 1930.	T o p l o t a z r a k a																
	Tlak zraka			Periodični							Ekstremi						
	Povpr.	Periodični		Povpr. vrednosti: $\frac{1}{4}(7 + 14 + 21 + 24)$							povpr. Max.	abs. Max.					
		Max.	dne	Max.	dne	Minim.	dne	Minim.	dne	povpr. Min.			abs. Min.				
januar	737.6	750.4	18.	724.3	12.	12.	3.1	0.6	0.8	10.6	27.	— 6.1	5.	3.6	— 1.7	11.1	— 6.1
februar	36.5	47.6	9.	18.0	1.	1.	3.3	0.8	0.9	10.9	15.	— 11.1	10.	4.3	— 2.0	10.9	— 11.2
marec	32.8	45.3	3.	20.1	19.	19.	10.7	7.7	7.4	15.0	6.	—	4.8	13.	2.0	176	— 4.4
april	28.4	35.8	26.	13.0	14.	14.	4.6	15.1	10.5	10.6	24.0	27.	0.8	1.	16.2	2.9	0.3
maj	33.7	41.6	17.	27.8	12.	12.	9.9	17.7	12.5	13.2	29.4	30.	4.0	11.	19.0	8.5	9.8
junij	35.7	42.1	5.	32.1	3.	3.	16.2	24.2	18.3	19.2	29.7	24.	11.3	21.	26.3	13.0	29.8
julij	32.8	37.5	27.	21.5	18.	18.	15.4	22.8	18.3	18.7	31.6	5.	9.0	13.	24.4	13.5	31.8
avgust	35.3	43.7	27.	26.7	14.	14.	13.4	23.5	17.8	18.1	29.2	28.	8.6	17.	24.6	12.3	29.8
september	35.2	41.8	3.	29.7	21.	21.	12.6	20.1	15.2	15.8	27.5	1.	6.9	13.	21.2	11.8	28.2
oktober	35.1	48.7	3.	17.0	26.	26.	6.9	12.7	8.8	9.3	18.7	1.	—	0.1	29.	5.5	18.8
november	35.9	49.8	13.	17.0	4.	4.	5.3	10.7	7.6	7.8	16.5	30.	—	2.8	14.	4.0	17.0
december	35.7	50.2	19.	23.6	12.	12.	— 0.1	2.4	0.7	1.0	11.0	1.	—	3.9	19.	— 0.7	— 4.4
letno	734.6	750.4	18./I.	713.0	14./IV.	71.1	13.8	9.9	10.2	31.6	5./VII.	— 11.1	10./I.	15.0	61	31.8	— 11.2

Leto 1930.	S m e r v e t r a									
	po opazovanju dnevno 3-krat: 7h, 14h, 21h									
	Število dni s									
	Padavina									
Relativ. vлага po higrom. ali psitr.	Tlak vodi, par povpr.	Oblač- nost	Množ.		Max.	dne	padavino		število dni s	
88	4.4	7.9	59.4	18.3	12.	12.	12	9	3	0
76	3.8	7.3	59.9	13.1	6.	6.	12	8	3	0
80	6.0	7.0	151.6	44.2	11.	11.	17	15	1	0
72	6.6	7.6	111.4	23.6	29.	29.	19	16	0	0
73	8.2	7.1	145.8	27.0	23.	23.	20	11	0	0
66	10.9	5.5	55.0	25.1	28.	28.	8	8	0	0
73	11.6	5.3	204.7	50.9	30.	30.	16	13	0	0
74	11.1	5.6	189.9	68.1	13.	13.	9	9	0	0
83	11.1	6.7	221.8	62.2	7.	7.	16	13	0	0
84	7.4	8.3	255.1	74.4	10.	10.	16	12	1	0
88	6.7	7.6	81.3	44.2	4.	4.	13	7	0	0
83	4.5	9.0	130.0	37.0	17.	17.	19	15	9	1
letno	78	7.7	1665.9	74.4	10./X.	177	136	17	1	1.8

stoja v Ljubljani velika temperaturna razlika med zimskim in poletnim letnim časom, spoznamo, da ni v Ljubljani kakih večjih, zdravju škodljivih skokov oziroma naglih sprememb temperature.

Oblačnost je v Ljubljani precejšnja. Že po Seidlu je v Ljubljani povprečno 61° vidne nebesne površine pokrite z oblaki. Največja je oblačnost v jeseni. Primerjava oblačnosti v poedinih urah dneva kaže, da je oblačnost v gotovi zvezi z ljubljansko meglo, ki ima svoj vzrok v še neizsušenem močvirju Ljubljanskega barja. Ko bo izsušitev barja po regulaciji Ljubljanice in odtokov popolnejša, odpade tudi moment preobilne megle v Ljubljani, ki ni baš ugoden klimatičen faktor za naše podnebje.

Padavin je v Ljubljani veliko. Za dobo zadnjih 10 let je bilo povprečno letno 1531 mm padavin, to se pravi, da bi stala v mestu voda 1½ metra visoko, če bi deževnica ne izhlapevala, oziroma se ne upijala v zemljo in odtekala. Tendencia za nalive v Ljubljani je precejšnja.

Važno za presojo klime mesta je pogosto smer ter event. jakosti gibajočih se zračnih mas vetrov.

Najpogostejši veter v Ljubljani je severovzhodnik, ki prevladuje zlasti pozimi in v jeseni. Spomladi je največ jugozapadnih vetrov, poleti prevladujejo vzhodnim jugovzhodni vetrovi.

Resume :

Klima Ljubljane se da karakterizirati: relativno visoke letne temperaturne spremembe, vroča poletja in mile zime, brez zdravju škodljivih hitrih temperaturnih skokov, velika oblačnost, velike in pogoste padavine, nalive poleti in v jeseni ugodni vetrovi in barjanska megla.

Zdravstvena statistika.

Prebivalcev je imelo mesto v prošlem letu približno 60.000.

Rojstva: otrok se je v prošlem letu rodilo 2054, všteti 79 mrtvorojenih. Od živorojenih je bilo 1.018 dečkov in 957 deklic. Matere, ki so domačinke v mestu, so rodile 732 otrok, od teh 377 dečkov in 355 deklic. Upoštevajoč le živorojene domačine, odpade na 1.000 prebivalcev 12,6 rojstev.

Zakonskih živorojencev je bilo 639, nezakonskih pa 93.

Točen pregled rojstev po zakonskem stanju spolov živorojencev, starosti mater, poklicu staršev in vrstnem redu poroda podaja tabela na strani 10.

Umrljivost: Izmed stalno v Ljubljani bivajočih je umrlo 1930. leta 614 oseb; od tega 298 moških in 316 žensk. Umrljivost Ljubljančanov je bila torej 10,6‰ na 1000 prebivalcev. Razen 614 domačinov je umrlo v prošlem letu v Ljubljani še 592 nedomačinov (345 moških, 247 žensk). Skupno je torej umrlo v Ljubljani 1.206 oseb. Veliko število smrti nedomačinov se more razlagati tako, da so v mestu veliki zdravstveni zavodi, v katerih se zdravijo bolniki iz večjega dela dravske banovine in jih ondi tudi mnogo umre.

Umrljivost po smrtnih vzrokih prikazuje tabelarični pregled po internacionalni nomenklaturi. Iz njega je razvidno, da umre največ ljudi po boleznih srca in žil (110), slede pa tuberkuloza (79), rak in novotvorbe (69), bolezni sopil (64), starostna onemoglost (60), bolezni živčevja in možganov (59), bolezni prebavil (53). Še vedno je pa velik odstotek smrti zaradi bolezni novorojenčkov (33).

Ostali vrstni red je razviden iz tabele.

Značilen je pregled smrti po starostni dobi, ki kaže, da dosežajo Ljubljančani v veliki meri zelo visoko starost. (Glej tabelo zadaj).

Značilno je razmerje med mortaliteto in nataliteto v letih po svetovni vojni. Umrljivost po doseženih viških v letu 1919. in 1921. (epidemija hripe in griže) počasi in stalno pada. Istotako pada število rojstev po višku v letu 1922., ki odgovarja večjemu številu porok po vojni.

Statistika rojstev v letu 1930.

Mesec	Rojtev		Spol		Starost matere						Poklic staršev (matere)							Kolikokrat je posamezna mati rodila														
	zakonski	nezakonski	moški	ženski	skupno	pod 20 let	21 - 25 let	26 - 30 let	31 - 35 let	36 - 40 let	41 - 45 let	46 - 50 let	delavci	kmetije	obrniki in obrtni uslužbenci	trgovci in gostilničarji	javni namestenci (uradniki)	nižji uslužbenci	prosti poklici	drugi	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Vsi	
Januar . . .	57	8	30	35	65	3	21	16	13	10	1	1	16	—	15	3	17	6	4	4	20	23	11	5	2	—	1	—	1	—	—	2
Februar . . .	43	5	26	22	48	1	16	17	5	5	3	1	6	5	8	4	15	8	2	—	20	16	2	3	3	—	2	1	1	—	—	—
Marec . . .	54	8	33	29	62	4	16	17	16	4	5	—	15	3	11	1	15	11	—	6	21	14	10	5	6	3	2	—	—	—	1	—
April . . .	48	8	27	29	56	2	22	15	9	5	3	—	7	4	9	3	18	9	5	1	24	15	9	2	3	1	1	1	—	—	—	—
Maj . . .	60	11	38	33	71	4	17	24	18	4	3	—	12	3	19	5	10	10	3	3	34	16	10	2	2	4	1	1	—	—	1	—
Junij . . .	53	11	32	32	64	5	16	25	12	4	1	—	19	2	9	3	17	3	2	7	31	17	4	1	5	1	1	1	—	—	—	—
Julij . . .	55	6	32	29	61	5	18	18	17	3	2	—	15	5	11	3	17	7	1	4	26	15	5	8	—	2	2	—	—	—	5	—
Av gust . . .	48	7	31	24	55	6	16	12	11	8	2	—	14	1	8	6	16	6	—	4	22	15	10	2	3	3	—	—	—	1	—	—
September . .	59	9	34	34	68	5	14	25	10	10	4	—	18	2	8	4	17	8	2	9	26	15	11	5	5	—	3	1	1	1	—	—
Oktober . . .	61	7	40	28	68	2	11	25	19	8	3	—	11	5	18	2	15	7	—	10	23	20	6	8	4	2	—	3	1	—	1	—
November . . .	55	3	24	34	58	5	12	16	17	7	1	—	8	2	6	3	19	11	3	6	20	16	6	7	1	3	2	2	1	—	—	—
December . . .	46	10	30	26	56	5	16	23	6	4	2	—	5	—	11	4	17	7	1	11	28	10	6	5	—	4	1	—	1	—	1	—
Skupaj . . .	639	93	377	355	732	47	195	233	153	72	30	2	146	32	133	41	193	93	23	65	295	192	90	53	34	23	16	10	7	6	6	6

Potek smrti in rojstev od l. 1918. do l. 1930. v mestu Ljubljani.

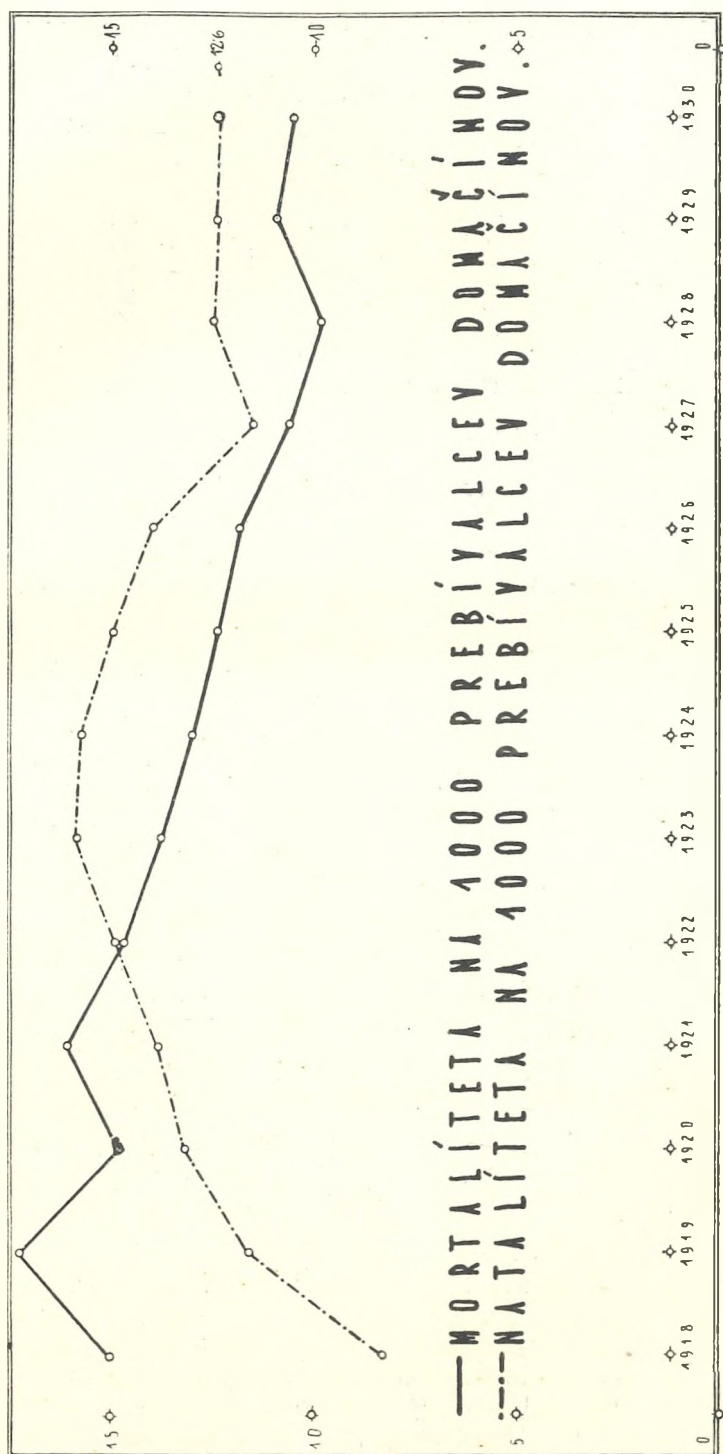
Leto	Smrti		Rojstev (živih)		Na 1000 prebivalcev mortaliteta, nataliteta domačinov v ‰	
	skupno	domačinov	skupno	domačinov		
1918.	1543	775	866	422	15·2	8·3
1919.	1252	863	1187	587	17·2	11·7
1920.	1497	787	1446	699	14·8	13·2
1921.	1373	866	1508	741	16·2	13·9
1922.	1213	791	1499	799	14·9	15·02
1923.	1200	768	1472	850	13·9	16·04
1924.	1140	720	1440	880	13·1	16·0
1925.	1189	687	1511	830	12·5	15·1
1926.	1185	684	1455	810	12·0	14·2
1927.	1156	617	1516	611	10·8	11·6
1928.	1195	571	1634	718	10·02	12·8
1929.	1262	632	1589	716	11·09	12·56
1930.	1229	614	1995	732	10·6	12·6

Krivulja mortalitete in natalitete v Ljubljani od l. 1918. do l. 1930. (na strani 12.)

Umrljivost otrok: Tabela umrljivosti po starosti za prešlo leto kaže, da je odstotek smrti v otroški dobi sicer absolutno velik, a relativno za mesto zelo ugoden. Od svetovne vojne sem je Ljubljana v tem oziru zelo napredovala, kar je očividni znak izboljšavanja socialno-higienskih razmer in uspešne zdravstvene propagande. Otroška umrljivost v Ljubljani vidno pada. Najbolj jasno predočujejo to priložene tabele in krivulje dečje mortalitete v posameznih starostnih dobah.

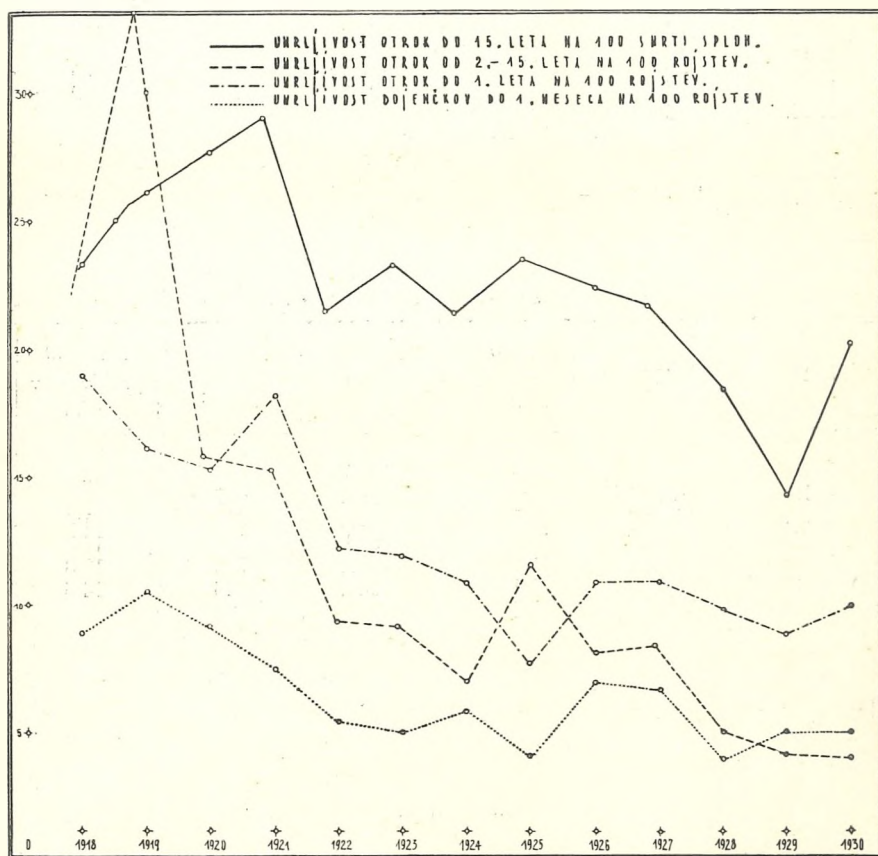
Otroška umrljivost v Ljubljani od l. 1918. do l. 1930.

Leto	Živo-rojeni	Do 1. leta umrli		Od 2 do 15. leta umrli		Otrok do 15. leta umrlo	
		število	‰	število	‰	število	odstotek od vseh smrtnih primerov
1918.	422	83	19·6	94	22·3	177	22·8
1919.	587	95	16·2	129	32·7	224	25·8
1920.	699	107	15·3	109	15·6	216	27·4
1921.	741	135	18·2	115	15·5	250	29·0
1922.	799	96	12·0	75	9·4	171	21·6
1923.	850	102	12·0	79	9·3	181	23·5
1924.	880	96	10·9	57	6·5	153	21·2
1925.	830	63	7·6	96	11·5	159	23·1
1926.	810	87	10·7	62	7·6	149	21·8
1927.	661	72	10·7	51	7·7	133	21·5
1928.	718	70	9·6	54	4·7	104	19·3
1929.	726	62	8·7	25	3·5	87	13·8
1930.	792	79	9·9	26	3·4	121	19·6

Leto	v 1. mesecu umrli		Leto	v 1. mesecu umrli	
	število	‰		število	‰
1918.	37	8.8	1925.	33	3.9
1919.	63	10.7	1926.	56	6.9
1920.	66	9.4	1927.	43	6.5
1921.	57	7.7	1928.	26	3.6
1922.	43	5.4	1929.	34	4.7
1923.	41	4.8	1930.	37	4.7
1924.	49	5.6			

Krivulja otroške umrljivosti v Ljubljani od l. 1918. do l. 1930.

Umrljivost dojenčkov do 1. leta od l. 1918., ko je znašala 19.6% na 100 živih rojstev, stalno pada; v prošlem letu je nekoliko višja ter znaša 9.9%. Od vseh smrtnih primerov je umrlo v prošlem letu 19.6% otrok do 15. leta starosti, kar je razmeroma veliko. Število

novorojenčkov umrlih do 1. meseca življenjske dobe sicer pada, vendar premalo. Vzrok je iskati najbrže v nedostajanju zadostnega predrojtvenega skrbstva, na katerega polagajo v kulturnih državah veliko pozornost.

V vezi s pomanjkanjem skrbstva je gotovo tudi visoki odstotek mrtvorojencev, ki nam ga prikazuje sledeča tabela.

Število mrtvorojenih v Ljubljani od I. 1918. do I. 1930.

Leto	Število mrtvorojenih	Na 1000 prebivalcev v ‰	Leto	Število mrtvorojenih	Na 1000 prebivalcev v ‰
1918.	10	2·4	1925.	32	3·9
1919.	19	3·2	1926.	22	2·7
1920.	19	2·7	1927.	30	4·5
1921.	27	3·6	1928.	13	1·8
1922.	25	3·1	1929.	20	2·8
1923.	27	3·2	1930.	20	2·9
1924.	16	1·8			

Število porok kaže od svetovne vojne sem prav zanimivo spremembo, to je nagel porast v letih neposredno po vojni, nato padanje ter zopetni dvig zadnjih dveh let.

Število porok v Ljubljani od I. 1918. do I. 1930.

Leto	Število porok	Na 1000 prebivalcev v ‰	Leto	Število porok	Na 1000 prebivalcev v ‰
1918.	474	9·3	1925.	688	12·5
1919.	918	18·3	1926.	667	11·7
1920.	930	17·5	1927.	653	11·4
1921.	950	18·1	1928.	702	12·3
1922.	880	16·6	1929.	758	13·3
1923.	918	17·1	1930.	846	14·6
1924.	764	13·9			

Ako bi načrtali krivuljo odstotka porok na 1.000 prebivalcev, lahko opazamo gotovo razmerje z nataliteto v istem času oz. v naslednjem letu. Zadnja tri leta pa število porok nima tako vidnega vpliva na število otrok.

Tuberkuloza.

Tuberkuloza je zahtevala v prošlem letu 79 smrtnih žrtev iz prebivalstva Ljubljane; od tega je bilo 43 moškega in 36 ženskega spola. Večino smrti je povzročila pljučna tuberkuloza (v 63 primerih), le 16 primerov je umrlo zaradi drugih oblik tuberkuloze. V bolnici in drugih zdravstvenih zavodih je umrlo v prošlem letu tudi 84 nedomačinov za tuberkulozo. Skupno je torej umrlo v Ljubljani 163 ljudi za

tuberkulozo ali 27·4% na 10.000 prebivalcev. Umrljivost samo domačinov pa je znašala 13·6% na 10.000 prebivalcev.

Z a r a k o m je umrlo v prošlem letu 69 domačinov (21 moškega, 48 ženskega spola); poleg tega je umrlo še 36 nedomačinov, skupno torej 105 oseb.

Tuberkuloza v Ljubljani stalno pada od svetovne vojne sem, dočim odstotek za rakom ostaja približno na isti višini, oz. se zadnja leta malenkostno dviga. Sledeča tabela prikazuje padeč odstotek umrljivosti za tuberkulozo, potek umrljivosti za rakom, kaže pa tudi, da se število samomorov viša.

Leto	Tuberkuloza		Rak	Samomor
	domačini in tujci v ‰	samo domačini v ‰	domačini in tujci v ‰	domačini in tujci v ‰
1918.	56·1	29·1	17·1	1·6
1919.	50·8	23·8	17·0	2·4
1920.	46·9	20·1	13·8	1·5
1921.	45·5	17·3	16·2	1·1
1922.	47·7	25·2	13·4	1·5
1923.	44·9	19·2	15·1	2·3
1924.	35·6	14·7	15·3	2·6
1925.	38·5	16·2	14·5	3·1
1926.	35·8	15·9	12·6	3·2
1927.	33·3	13·7	15·1	3·3
1928.	31·5	12·5	17·7	5·1
1929.	29·8	12·4	17·0	2·6
1930.	28·1	13·6	18·1	2·9

Nalezljive bolezni.

Gibanje nalezljivih bolezni v prošlem letu je bilo sledeče:

B o l e z e n	Obolenj	Smrti
Skupina tifoznih bolezni	17	—
Dysenteria (griza)	24	2
Skarlatina	58	2
Morbilli (ošpice)	23	—
Diphtheria in Croup	86	5
Meningitis cerebrospinalis epid.	3	3
Erysipelas (šén)	19	—
Tetanus	1	—

Z a s t e k l i n o ni obolela nobena oseba. V teku leta se je javilo 37 oseb, ki so bile ugriznjene od psov. Napotene so bile v Higienski zavod zaradi preventivnega cepljenja. Vsi psi so bili živinozdravniško preiskani in ni bila v nobenem primeru dokazana steklina.

Gibanje štirih glavnih nalezljivih bolezni po svetovni vojni: legarja, griže, škrlatice in davice, predstavlja tabela na naslednji strani.

Potek glavnih nalezljivih bolezni v Ljubljani od l. 1918. do l. 1930.

Leto	Legar			Griža			Škrlatica			Davica		
	obo- lenj	smrti		obo- lenj	smrti		obo- lenj	smrti		obo- lenj	smrti	
		doma- čini	tujci		doma- čini	tujci		doma- čini	tujci		doma- čini	tujci
1918.	25	3	1	112	33	16	11	—	—	41	5	—
1919.	19	1	2	236	50	31	23	1	—	52	1	2
1920.	26	4	2	293	81	46	30	—	—	40	4	3
1921.	12	2	7	376	64	52	39	2	10	30	5	1
1922.	14	2	2	33	3	—	45	4	1	34	2	3
1923.	30	7	4	124	6	14	92	11	2	35	3	6
1924.	19	1	6	16	1	1	59	6	9	57	1	4
1925.	16	4	1	6	—	—	52	5	3	39	3	9
1926.	26	1	6	3	1	1	65	5	6	71	5	5
1927.	15	—	3	0	3	—	47	—	2	39	2	8
1928.	21	1	2	5	3	1	68	5	10	25	1	7
1929.	27	—	—	1	—	—	48	3	—	78	3	—
1930.	17	—	—	24	2	—	58	2	—	86	5	—

V tabeli so od tujcev, to je bolnikov, ki so bili prepeljeni v Ljubljano v svrhu zdravljenja, navedeni le smrtni primeri.

Na prvi pogled opazimo visoko število obolenj za grižo v letih neposredno po vojni z viškom v l. 1921. Razsajala je takrat v Ljubljani in tudi v okolici velika epidemija, ki je zahtevala v štirih letih samo med domačini 248 smrtnih žrtev. Leta 1922. je morbiditeta za grižo padla, se zopet dvignila v l. 1923., nato pa padla na zelo nizko stopnjo, le v prejšnjem letu se je zopet dvignila na število 24.

Legar se drži redno na približno isti in razmeroma nizki stopnji.

Škrlatica in davica sta nastopali vedno le v sporadičnih primerih.

Mestni fizikat posveča izredno pažnjo pobijanju nalezljivih bolezni ter odreja ob njih izbruhu vedno najstrožje preventivne mere. Kadar se je pojavila škrlatica, davica, griža ali legar, je zahteval, da oddajo bolnika v bolnico, ter je izvajal prevoze infekcijski voz. V primerih drugih infekcijskih bolezni, kjer je bilo možno osamljenje bolnika doma, se je vršila kontrola glede na kontumac in izolacije. Le doslednemu in strogemu postopanju pri nastopu nalezljivih bolezni je uspelo, omejiti jih na posamezne primere in obvarovati prebivalstvo epidemij. Potrebne ukrepe je bilo z ozirom na splošnost pogosto potrebno izvesti kljub odporu svojcev.

Delovanje desinfekcijske kolone mestne občine ljubljanske v letu 1930. prikazuje tabela na strani 17.

Desinsekcijski zavod mestne občine ljubljanske, ki ima namen uničiti nadležen mrčes, zlasti stenice, ki so se med vojno pojavile v mestu, in s tem zvišati splošno čistočo, je to svojo nalogo v prejšnjem letu v veliki meri izpolnil. Desinsekcija se je vršila s cianovodikom za plačilo režijskih stroškov, pri socialno šibkih prebivalcih pa tudi brezplačno. Stanovanj se je razstenočilo pri 105 strankah, skupna kubatura znaša 15.177 m³, cianovodika se je porabilo 303,54 kg.

Četrtletje	Štev. delavnih dni	Skupno število delavnih dni	Desinfekcije	Šola	Hlev	Stanovanja	Z aparatom	Kemijski	Porabilo se je kg				Škrlatica	Davica	Tuberkuloza	Tifus	Ošpice	Griza	Smrkavost
									formalina	špirta	lizola	amonijaka							
I.	48	48	1	23	—	61	80	4	167.800	137.275	19.125	192.500	35	33	15	1	—	—	—
II.	30	30	1	7	—	34	38	3	89.816	66.891	31.200	119.330	13	10	15	1	2	—	—
III.	38	38	1	4	1	52	43	14	82.055	62.829	38.200	82.950	16	17	10	3	—	10	1
IV.	39	39	1	17	—	44	58	3	78.500	53.320	14.400	49.430	18	31	11	—	—	1	—
Skupaj	155	155	4	51	1	191	219	24	418.171	320.315	102.925	444.210	82	91	51	5	2	11	1

Cepljenje proti kozam se je pričelo dne 2. maja in dovršilo dne 15. maja 1930. Posamezni, pri splošnem cepljenju zavrtnjeni ali izostali otroci so bili cepljeni kasneje na mestnem fizikatu. Vreme je bilo ves čas cepljenja ugodno. Starši so prijavljali otroke pravočasno, celotno cepljenje se je izvršilo v redu. Otroke so prinašale matere snažne in snažno oblečene; radi obolenja je bilo zavrtnjenih 96 otrok, od teh jih je bilo 57 cepljenih pozneje, 39 otrok je pa zdravnik določil za cepljenje v letu 1931. To so bili telesno slabotni, nerazviti ali ekcematozni.

Reakcija po cepljenju ni bila premočna, otroci niso obolevali. Komplikacij ali razširjenja bakcine ni bilo opazati. Pred vsakim cepljenjem je imel zdravnik — cepitelj predavanje zbranim ljudem o pomenu cepljenja in dajal materam splošna navodila o dečji higieni.

Uspeh cepljenja kaže sledeča tabela:

	Javno cepljenje	Šolsko cepljenje
Skupno bi bilo treba cepiti	941	832
Cepljenih	719	832
Na 1000 prebivalcev je bilo cepljenih . .	123	143
Z uspehom	714	524
Brez uspeha	5	308
Odstotek uspešno cepljenih	99,3	62,9
Ostalo necepljenih radi smrti in izselitve	145	—
Radi bolezni	77	—

Reševalna postaja.

Reševalna postaja je posredovala na področju mesta v prejšnjem letu v 2153 primerih; izven mesta je bilo 764 voženj z rešilnim avtomobilom. Vsega skupaj je bilo 2.917 voženj. Od 2.153 voženj v mestu jih je bilo izvršenih z rešilnimi vozovi 1.083, z rešilnim avtom 1.070. Na razpolago sta dva moderna rešilna avtomobila, dva voza s konjsko vprego in še poseben rešilni voz za infekcijske primere.

Prepeljava bolnikov in poškodovancev je bila potrebna iz sledečih vzrokov:

Notranje bolezni	824	živčne bolezni	36
telesne poškodbe	588	kila	13
porodi	317	bolezni v glavi	36
splav, krvavenje	228	spolne bolezni	2
slepič	156	tetanus	1
umobolni	56	poškodba po elektriki	5
poskus samomora	43	pijanost	11
mrtvoud	35	epylepsia	12
srčna kap	9	utopitev	5
revma in ishias	49	davica	16
zastrupljenje krvi	27	skarlatina	3
zastrupljenje s plinom	5	krvavenje iz nosa	6
opekline	11	razni prevozi	423

Javna higiena v mestu.

Ljubljana ima sloves čistega mesta. Povečanje površine tlakovanih cest in ulic, podaljšanje kanalizacijskega omrežja, ureditev boljšega sistema pobiranja in odvažanja smeti in odpadkov, odprava odprtih jarkov z deloma stoječo vodo in dovršitev regulacijskih del Ljubljane bo tozadevni sloves Ljubljane še povečala.

Za splošno čistočo mestnih ulic in trgov skrbi cestno nadzorstvo ter je bilo v ta namen določenih v prošlem letu 48 delavcev pod vodstvom paznika. Osem hodnikarjev čisti od 3. do 7. ure zjutraj hodnike javnih ulic. Dvajseteden pometalec, ki so deljeni v skupine, čisti središče mesta od 5. do 7. zjutraj, okrožje pa v ostalem dnevnem času. Devetnajst vozičkarjev pobira preko dneva različne odpadke po ulicah in jih naklada v male ročne vozičke. Asfaltirane ceste čistijo z izmivanjem od 5. do 7. ure zjutraj.

Dva pometalna stroja pometata dvakrat tedensko v nočnem času glavne ulice. Dodeljeni so jim štirje vozniki, pri vsakem vozu je paznik z 10 delavci, ki pometene odpadke sproti nakladajo in odvažajo.

Škropljenje cest vrši 5 škropilnih avtomobilov, v okrožju pa 3 škropilni vozovi. Za izmivanje asfaltiranih cest je na razpolago 8 škropilnih ročnih vozičkov.

Za izvažanje greznične vsebine iz še nekanaliziranih delov mesta so na razpolago 3 pnevmatični vozovi.

Za čiščenje snega ima mesto na razpolago 8 snežnih plugov s konjsko vprego (4 za mesto, 2 za Barje, 2 za Šiško).

Za ročno kidanje snega se poleg obstoječega kadra mestnih delavcev najemajo po potrebi brezposelneži.

Za pobiranje hišnih odpadkov in smeti je razdeljeno mesto v 9 rajonov. V rabi so 4 zaprti vozovi za smeti, ki so skonstruirani tako, da je nemogoče stresanje prahu odpadkov, in 5 odprtih velikih vozov. Smeti se pobirajo v središču po 3 krat na teden, v okrožju 2 krat in v okolici po enkrat na teden. V zimskem času se oddajajo smeti privatnikom za vrtni kompost, v letnem času se z njimi zasipavajo razne jame v okolici mesta. Zaradi velike količine odpadkov in smeti bo vsekakor potrebno, da se vsi gorljivi odpadki odvažajo v obliki pepela.

Za odpravljanje mrhovine ima mesto svojega konjača. Mrhovino pokopava na zemljišču v Mestnem logu. Ker se pa mesto širi z največjo bližino omenjenega pokopališča za mrhovino in ker radi vlažnega terena istotam mrhovina le počasi trohni in se s tem po-

vzroča smrad, se dela na tem, da se ustanovi mestni krematorij za mrhovino.

Mestna cestna kanalizacija se je razširila v letu 1930. za 4272 m, od katerih je omeniti zlasti veliki zbiralnik za bežigrajski in šišenski okraj, ki se je podaljšal od Kette-Murnove ceste do Dunajske ceste pri Sv. Krištofu. Njega nadaljevanje skozi Bežigrad do Šiške je nujno potrebno, ker se baš v teh dveh okrajih zadnja leta največ zida. Celotno kanalsko omrežje je merilo na koncu leta 1930. 49.867 m. V zadnjih 4 letih se je zgradilo mnogo kanalov, kar najbolje prikazuje sledeča tabela:

1. stari kanali od leta 1880.	7.200 m
2. novejši kanali po letu 1880. do 1918.	19.997 m
3. od leta 1918. do leta 1922.	4.050 m
4. leta 1923.	1.880 m
5. leta 1924.	1.220 m
6. leta 1925.	1.646 m
7. leta 1926.	1.853 m
8. leta 1927.	2.265 m
9. leta 1928.	3.174 m
10. leta 1929.	2.310 m
11. leta 1930.	4.272 m

skupaj ca. 49.867 m

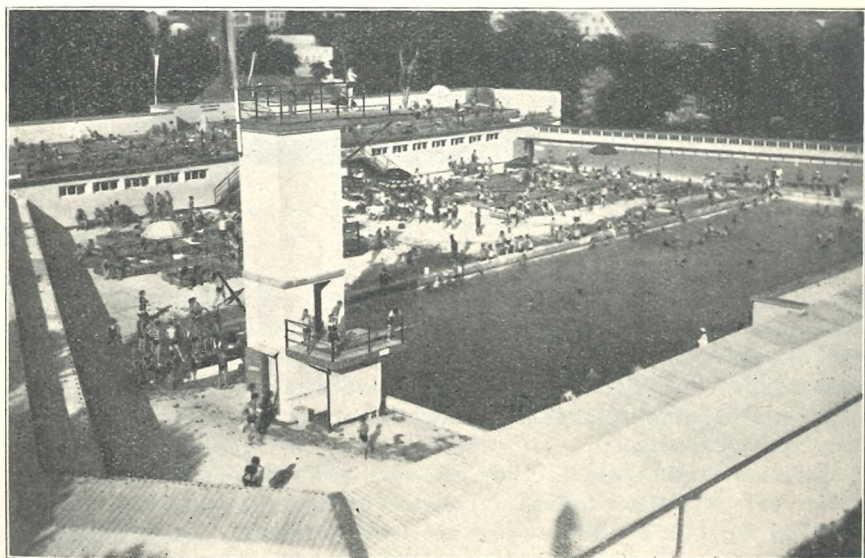
Mestni vodovod. V prošlem letu je bilo nanovo položenih vodovodnih cevi 11.152 m, nanovo priklopljenih hiš 361, največja dnevna poraba vode je bila 18.929 m³, najmanjša pa 10.341 m³. Konec leta 1930. je merilo vse mestno vodovodno omrežje 125.292 m, dočim je merilo leta 1917. samo 84.000 m; v 4.171 hišah je vpeljan mestni vodovod. Širjenje omrežja mestnega vodovoda ter največja in najmanjša poraba vode v posameznih letih po svetovni vojni prikazuje naslednja tabela:

Leto	Novo položene cevi v metrih	Novo priklop- ljene hiše	Največja dnevna poraba vode m ³	Najmanjša dnevna poraba vode m ³
1917.	—	15	12.213	8.105
1918.	1.100	14	11.781	8.238
1919.	62	13	10.809	7.667
1920.	—	19	12.782	7.740
1921.	301	76	12.059	7.260
1922.	1.660	86	12.990	6.810
1923.	2.924	93	11.443	6.727
1924.	—	32	12.860	7.607
1925.	221	55	12.211	7.929
1926.	3.323	147	12.474	8.202
1927.	3.473	175	14.120	8.491
1928.	9.797	352	16.703	9.505
1929.	6.980	320	18.618	10.179
1930.	11.152	361	18.929	10.341

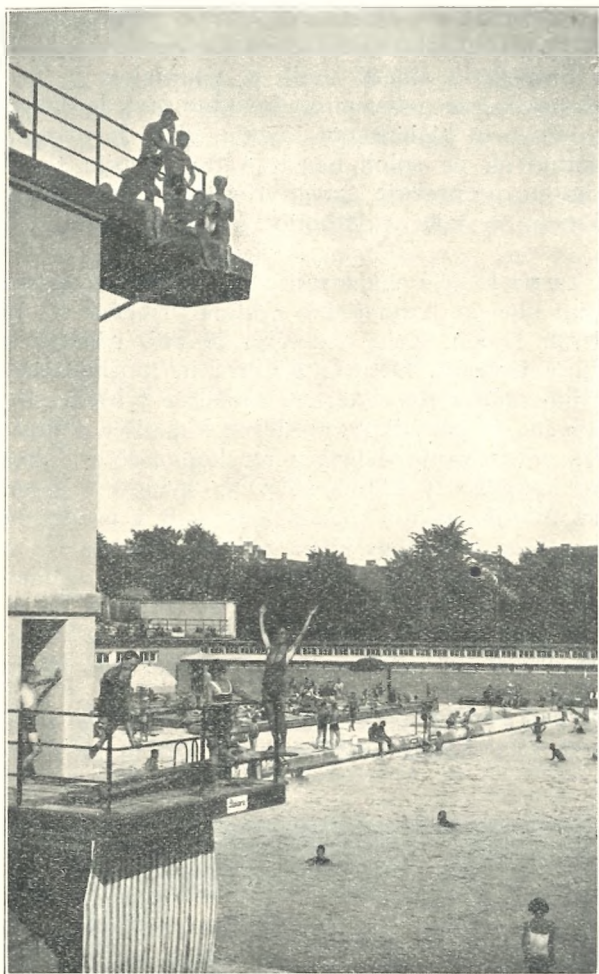
Voda mestnega vodovoda, ki je pod stalnim strokovnim nadzorstvom, je trajno izborne kakovosti v kemičnem, bakteriološkem oziru, kakor tudi glede okusa. Vodo iz vodnjakov v Sp. Šiški in na Barju, kjer so povsod že položene vodovodne cevi, je dal mestni fizikat preiskati po državnem higienskem zavodu, ki jo je priznal povečini le za deloma užitno ali pa sploh neužitno ter zdravju škodljivo. Napis »nepitna voda« ne preprečuje uživanja, zato nastaja potreba, da se ti vodnjaki ukinejo in hiše priklopijo k obstoječemu vodovodnemu omrežju.

Javna kopališča nadzoruje mestni fizikat redno. V mestni kopeli v Prečni ulici se letno redno oddaja približno 8—10.000 kadnih in 20.000 pršnih kopeli. Zelo posečano je bilo mestno kopališče na Ljublanici in v Koleziji. Delovanje filtra in klorinizacije v zadnjem kopališču je bilo zadovoljivo. Mestno kopališče v Mednem je bilo obiskovano v glavnem od izletnikov. Moderno kopališče v poslopju Okrožnega urada za zavarovanje delavcev ter kopališče v Sokolskem domu na Taboru in kopališče v hotelu »SLON« krijejo v glavnem potrebe po kopališčih. Manjše javno kopališče je tudi v mestni hiši na Jegličevi cesti. Kopališče sportnega kluba »Ilirije« predstavlja sedaj najbolj dovršeno napravo te vrste v naši državi in ako si ogledamo javna in privatna kopališča v velikih mestih, moramo priznati, da je tudi v inozemstvu težko najti napravo, ki bi v toliki meri odgovarjala sportnim, higienskim in družabnim zahtevam. Tri mestne šole imajo lastna kopališča (šolska).

Javnih stranišč je v Ljubljani 15. Žalibog so to večinoma stranišča, ki so bila zidana pred mnogimi leti in ne odgovarjajo več

Kopališče »Ilirija«

Kopališče »Ilirija«

sedanjim zahtevam. Štiri od njih imajo posebne strežnice. Ostala stranišča čistijo v zimskem in letnem času delavci, ki so določeni za ta posel. Dasi javna stranišča niso moderna, se jih izkuša razmeram primerno vzdržati v čistem stanju. V doglednem času bo treba zgraditi javna stranišča pred glavnim kolodvorom, na Marijinem trgu in na trgu pred »Figovcem«.

Stanovanjska higiena: Zida se v Ljubljani zelo mnogo, vendar radi stalnega dotoka tujcev in prebivalcev sosednih občin še vedno ni mogoče dobiti stanovanja vsem potrebnim. Največja potreba obstoja po malih, cenih stanovanjih, tako cenih, da bi jih mogli plačevati dosednji prebivalci bednih barak, kleti in podstrešnih sobic. Večjih in dražjih stanovanj je dovolj na razpolago. Rešitev stanovanj-

ske krize na korist socialno šibkih stanov je eden najvažnejših socialno-higienskih problemov našega mesta.

Spodnja tabela nam kaže število nanovo sezidanih, oziroma z adaptacijo novo pridobljenih stanovanj v letih 1918. do 1930. Kakor razvidno, je bilo nanovo pridobljenih 2.403 stanovanj; od teh jih je pridobila mestna občina skoraj tretjino. Statistika je sestavljena po stavbnih dovoljenjih, izdanih v posameznih letih in do konca leta 1930. izkoriščenih. Hiše, ki do konca leta 1930. niso bile dogotovljene, čeprav so bile v delu, niso vštete. Tudi niso vštete mnogobrojne pro-vizorne stavbe in barake, katerih zidava se je z ozirom na stanovanjsko krizo trpela brez stavbnih dovoljenj.

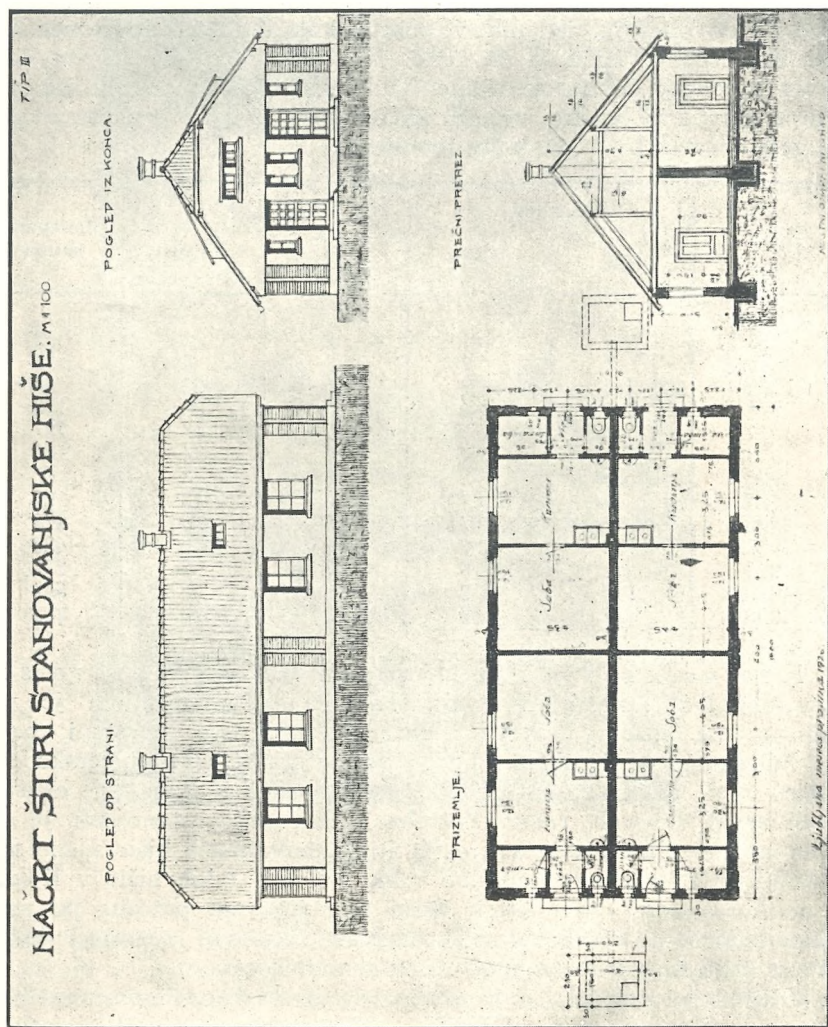
Leto	Nove hiše		Adaptacije		Stanovanja skupaj
	hiše	nova stanovanja	zgradbe	nova stanovanja	
1918.	—	—	2	2	2
1919.	2	2	3	5	7
1920.	16	61	16	22	83
1921.	40	89	16	30	119
1922.	87	210	12	17	227
1923.	33	54	4	4	58
1924.	15	59	5	8	67
1925.	45	84	13	13	97
1926.	115	267	5	6	273
1927.	152	407	17	29	436
1928.	81	210	7	67	277
1929.	120	359	28	25	384
1930.	125	356	22	26	382

Mestna občina ljubljanska je za odpravo stanovanjske krize žrtvovala največ. Zgradila je večstanovanjske hiše za Bežigradom in tudi dve ogromni palači na Poljanski cesti in na Jegličevi cesti. Za topničarsko vojašnico je sezidala dvo- in trostanovanjske vile z ločenimi vhodi sredi obširnih vrtov. Potreba malih, cenih stanovanj je privedla mestno občino k zidavi malih štiristanovanjskih hišic z eno sobo in kuhinjo; tako sta nastali dve veliki koloniji takih hišic v Koleziji in ob Vodovodni cesti. Kljub vsem tem zidavam potreba po malih stanovanjih še ni bila krita, in sta nastali še koloniji mestnih barak ob Lžanski cesti in gramozni jami ob Vodovodni cesti.

Občina je prevzela tudi akcijo, da preskrbi neimovitim slojem zdrava, lastna stanovanja. Dosežen je že lep uspeh, kar kaže osobito kolonija na Galjevici, kjer je zgrajenih 224 ličnih hišic z enim stanovanjem ali dvema stanovanji. Občina je za to kolonijo kupila svet, a Mestna hranilnica je dala graditeljem, ki so si hišice povečini z lastnimi rokami zgradili, kredit v znesku 600.000 Din. — Na isti način je nastala tudi kolonija malih hišic v gramozni jami ob Vodovodni cesti z 52 enodružinskimi hišicami in dvema velikima, večstanovanjskima zidanima barakama. Kljub visokemu številu po vojni sezidanih stanovanj, v katero niso vštete mnogoštevilne omenje-

ne hišice, ki so se gradile z mestno pomočjo, je potreba po malih stanovanjih še velika.

Mestni fizikat je po svojih organih ponovno ogledal nehigienska stanovanja, zlasti ona, v katerih prebivajo družine z mnogimi otroki.

Tip zasilnih hišic mestne občine ob Vodovodni cesti in ob Koleriji

V 312 primerih je posredoval, da se odpravijo higienski nedostaki. Družinam, ki so bile prisiljene prebivati v barakah ali bivališčih, ki so bila zaradi vlažnosti, pomanjkanja dnevne svetlobe, razpadanja poslopja neprimerna za stanovanje, je stanovanjski urad mestnega načelstva na posredovanje mestnega fizikata podelil možnost, da si zgrade lastne male domove.

Mestni zdravniki nadzirajo v higienskem oziru tudi lekarne, drogerije, sanatorije, zavetišča, azile, sirotišča in slične ustanove ter predlaga mestni fizikat tozadevna poročila pristojni višji oblasti.

Prehrana.

(Nadzorstvo nad živili.)

Še vedno ni v Ljubljani prehrana na normalnem, predvojnem stanju. Brezposelnost je bila v prošlem letu precejšnja, uslužbenci so se pa tožili o prenizkih plačah. Zanimiva je ugotovitev, da se prodaja na ljubljanskem trgu največ v prvem tednu vsakega meseca in da celo okoliški kmetje in branjevci vedo, da je kupna moč večine prebivalstva v tem času največja. Živil se relativno še vedno ne uporablja toliko, kolikor v predvojnih časih. Nadzorstvo nad mesom in mesnimi izdelki

Tip večstanovanjske hiše mestne občine za Bežigradom

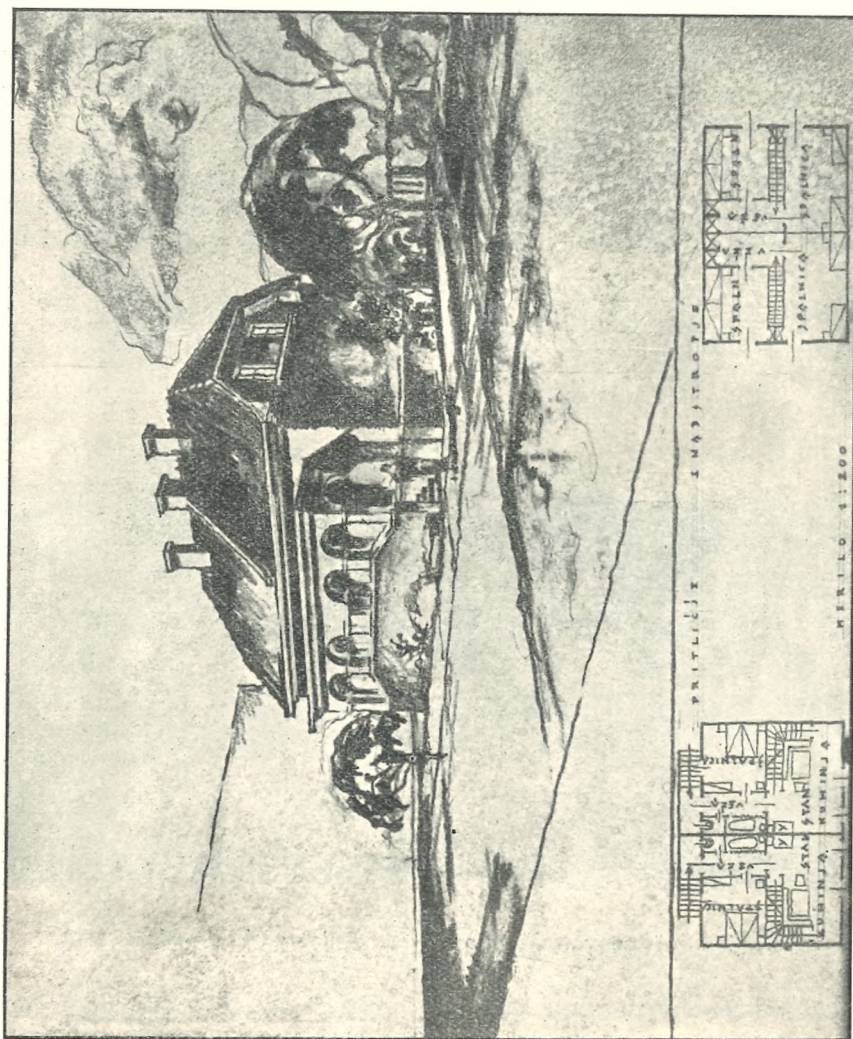
je centralizirano v mestni klavnici, o kateri smemo trditi, da je ena izmed najmodernejših in upravljana po načelih najnovejših pridobitev znanosti.

Način preskrbe mesta z mlekom še vedno ni takšen, da bi izključeval možnost oškodovanja zdravja prebivalstva po tem važnem hranilu. Mleko je zlasti za zdravje dojenčkov, otrok in bolnikov tako važno hranilo, da mu je treba tudi z zdravstvenega stališča posvečati največjo pažnjo. Mleko, ki ga dovažajo dnevno okoliške kmetice in ostali producenti v mesto, je v splošnem prav dobro in se je kontro-

liralo v 215 primerih; 27 krat vzorec ni odgovarjal zahtevanim predpisom.

Na živilskem trgu je opravljala mestni fizikat redno kontrolo.

Organi mestnega fizikata so v letu 1930. izvršili 2.917 periodičnih in izrednih revizij higienskih prilik po gostilnah, izkuhah, kavarnah,

Tip dvostanovanjske vile mestne občine za topničarsko vojašnico

hotelih in prenočiščih. Nadzorovali so v higienskem oziru mesnice, pekarnе, mlekarne in trgovine z živili. Strogo se je nadziralo vse sladoledarje in prodajalce slaščic ter se je tudi njih zdravstveno stanje mesečno kontroliralo po mestnih zdravnikih.

Ob priliki revizij so našli organi mestnega fizikata v 74 odstotkih higienske prilike v redu. V 21% so našli nedostatke, ki so se dali na

licu mesta odpraviti, le v 5% je bilo treba uvesti uradno postopanje, da so se nedostatki odpravili.

Kakor omenjeno, se uporablja v Ljubljani danes relativno manj živil kot pred vojno; opazati pa je, da tudi konsum alkoholnih pijač zadnja leta pada, a je kljub temu še izredno visok.

Zanimiv je sledeči izkaz v letih od 1905. do 1930. v Ljubljani užitih alkoholnih pijač.

Izkaz

v letih 1905. do 1930. v Ljubljani konsumiranih alkoholnih pijač.

Leto	Rum, konjak, liker	Špirit	Žganje	Vino	Pivo
	l i t r o v				
1905.	22.792	168.650	81.913	2,445.446	2,735.329
1906.	20.620	169.538	74.935	2,393.020	2,638.263
1907.	7.722	190.124	90.895	2,461.680	2,833.457
1908.	8.171	205.494	93.337	2,665.941	2,546.586
1909.	6.092	196.963	91.848	2,877.488	2,149.860
1910.	5.274	221.904	96.754	3,032.893	2,129.729
1911.	3.430	238.270	106.616	2,503.986	2,459.965
1912.	6.783	206.591	92.170	2,264.792	2,234.766
1913.	11.378	211.527	97.776	2,081.110	2,523.022
1914.	39.932	193.506	96.606	3,010.671	2,846.813
1915.	64.615	183.443	124.579	2,993.998	3,082.061
1916.	177.499	82.293	112.492	2,955.796	1,275.694
1917.	118.823	56.519	102.219	3,095.702	625.515
1918.	77.489	35.137	48.964	2,493.924	229.721
1919.	92.157	41.439	154.190	2,454.859	1,513.489
1920.	69.371	43.318	123.451	3,051.743	1,479.655
		alkohol 1‰			
1921.	41.706	131.378	—	3,501.612	1,452.847
1922.	38.909	98.595	—	3,400.117	1,511.383
1923.	36.441	95.372	—	3,268.103	1,451.369
1924.	34.544	96.851	—	3,350.367	1,350.009
1925.	25.792	74.375	—	3,201.084	1,328.935
1926.	34.442	81.873	—	3,248.119	1,285.282
1927.	37.433	89.679	—	2,978.021	1,207.421
1928.	29.323	73.248	—	2,659.969	1,141.427
1929.	31.283	75.365	—	2,756.295	1,323.096
1930.	17.479	72.992	—	2,869.853	1,416.485

Propagandno delo.

Mestni zdravniki so tudi v letu 1930. vršili zdravstveno vzgojo in propagando z rednimi predavanji na univerzi, srednjih in narodnih šolah, pri raznih društvih in v mnogih izobraževalnih tečajih; izdali so poučne brošure in zdravstvene referate, vodili strokovno izobrazbo samaritanskih čet Rdečega križa, strokovno so delovali v raznih zdravstvenih zastopih in organizacijah, privatnih karitativnih društvih itd. Predavali so 258 ur. Mestni zdravniki so bili vedno rade volje s svojim strokovnim nasvetom in delom javnosti na razpolago.

Socialno skrbstvo.

Med nalogami moderne občine sta v današnjih časih ena najvažnejših in najbolj kompliciranih — socialno skrbstvo in socialno-hig. zaščita potrebnega dela prebivalstva. Če gledamo danes proračune velikih mestnih in industrijskih občin, opazimo, da se suče vse delovanje občin kolikor toliko v okviru soc. skrbstva, ne samo za revne, marveč tudi za srednje in bolje situirane sloje.

Vse, kar stori občina za higieno, za šolstvo, za promet, za kanalizacije, javne nasade, stanovanjske hiše itd., vse prihaja v prid bogatih in revnih, bodisi posredno ali neposredno.

V ožjem pomenu pa je mišljeno soc. skrbstvo občine kot skrb za revne, socialno šibke sloje, ki so iz katerihkoli vzrokov navezani na javno pomoč, zlasti na pomoč in skrb občin. Moderna, zlasti povojna doba je prinesla človeštvu mnogo dobrega, a tudi mnogo slabega; zlasti se opaža velika poglobitev socialne razlike med posameznimi sloji. Velike množice človeštva so padle v globoko siromaštvo in preko vsega sveta se širi težki socialni problem: brezposelnost in beda. Brezbrižni ne smejo ostati oni, katerih dolžnost je, skrbeti za blaginjo ljudstva, zlasti ne oblasti, med njimi v prvi vrsti občina.

Tozadevna dolžnost občine je dvojna:

Prva in najvažnejša je **p r e v e n t i v n o s k r b s t v o**. Občina mora gledati, da že v kali zaduši vzroke socialne bede in socialnega zla. To skrbstvo bo očuvalo občino za bodočnost pred velikimi izdatki, ki bi nastali v poznejših letih za pomnoženo socialno zlo, telesno in duševno zanemarjene potomce, nezaščitene dele prebivalstva. Kapital, ki ga naloži občina v mladinsko skrbstvo, skrb za njen duševni in telesni razvoj, to niso zakopani talenti, marveč se bo obrestoval v delu te mladine v poznejših letih za blagor svojih rodbin in celokupnega naroda.

Druugo skrbstvo občine pa je **k u r a t i v n o**, da pomaga, kjer sta **s o c i a l n o z l o i n b e d a** že nastopila.

Kako vrši to svojo socialno nalogo mestna občina ljubljanska, naj pokažejo sledeči odstavki.

Ne samo občina, nego tudi državna in banovinska uprava in mnogobrojne privatne organizacije se trudijo, da bi v skupnem podpiranju zadostili zahtevam socialne in zdravstvene zaščite revnega dela prebivalstva. Žalibog ni med posameznimi tozadevnimi faktorji opazati onega sodelovanja, ki bi ga bilo pričakovati z ozirom na važnost problema. Njih moči se cepijo, izdatki za upravo se po nepotrebnem višajo. Poizkusi, da bi se zedinilo vsaj delo privatnih organizacij v organično celoto, so se izjalovili. Kljub mnogemu socialno-higienskemu

delu številnih javnih in privatnih faktorjev se potreba po socialno zdravstveni zaščiti večja, morda ne samo, ker zdravje propada in se beda večja, nego v veliki meri tudi zato, ker v delu ni sistema.

Vprašanje se vriva, ali je podeljevanje podpor, hrane, zdravil, obleke in drugih dobrot brez krajnega nadzorstva, brez organizirane zaščitne sestrške službe in brez socialne ter zdravstvene pedagogike zadostno. Nastopa pa še drugo vprašanje, ali ne vzgaja neenotnost drugega socialno-hig. dela gotove skupine prebivalstva za profesionalne izrabljevalce javne dobrodelnosti.

Gibanje mestne občine ljubljanske za soci-

Prora- čunsko leto	1	2	3			4	
	Central- na uprava	Usta- nove	Starostno skrbstvo			Mladinsko	
			Redne podpore	Izredne podpore	Oskrba v zavodih	Redne podpore	Izredne podpore
	K	K	K	K	K	K	K
1918	—	13.000	65.000	30.000	51.022	25.000	10.000
1919	—	13.100	65.000	35.000	74.508	25.000	15.000
1920	—	11.500	100.000	70.000	195.942	40.000	30.000
1921	—	1.500	100.000	100.000	422.520	70.000	50.000
1922	—	39.100	330.000	235.000	743.992	160.000	105.000
	Din	Din	Din	Din	Din	Din	Din
1922	—	375	130.000	30.000	465.463	60.000	15.000
1923	88.083	775	90.000	15.000	461.100	38.484	10.000
1. VII. - 31. XI. 1923	163.572	1.875	530.000	127.000	1.229.985	112.800	130.000
1924	136.395	24.304	600.000	200.000	1.661.131	150.000	175.000
1925	146.145	36.443	650.000	200.000	1.536.875	200.000	190.000
1926	185.745	37.744	750.000	260.000	1.356.875	270.000	200.000
1927	216.083	29.666	754.222	260.000	1.530.806	290.000	200.000
1928	216.083	29.666	920.000	270.000	1.596.585	330.000	125.000
1929	261.651	39.585	920.000	270.000	1.807.414	330.000	130.000
1930	1.413.757	200.000	5.344.222	1.632.000	11.646.234	1.781.284	1.175.000

Gubitek javnih sredstev pri neenotnem soc.-hig. delovanju v tako mali enoti kakršna je Ljubljana, še ni najhujše; slabše je, da se s temi napakami odreja soc. šibki del prebivalstva od čuta odgovornosti za svoj obstoj in do trajnega zanašanja se na javno pomoč. To je tudi eden glavnih vzrokov, da socialno-higienske potrebe često neutemeljeno rastejo.

Mestna občina je izdala za čisto socialno skrbstvo zelo mnogo. Sledeči tabelarični pregled gibanja izdatkov v letih 1918. do 1930. dokazuje to najjasneje.

izdatkov

alno skrbstvo v letih 1918.—1930.

skrbstvo				5		6	7	8
				Delavsko skrbstvo		Podpore tujim občinam	Razno	Skupna vsota
Dnevna zavet. in igrišča	Početniške kolon.	Oskrba v zavodih in v reji	Poklicno varuštvo in oskrba dojenčkov	Brezpos. podpore in asil	Delavska izobrazba			
K	K	K	K	K	K	K	K	K
1.420	—	2 000	—	1 000	—	6.000	5.500	209.942
1.420	—	2 000	—	1.000	—	10.000	12.000	254 028
1.420	—	3 000	—	3 000	—	30.000	14 500	499 362
32 000	—	3.000	—	15 000	—	30.000	12.000	836 020
36.360	—	10.000	—	20.000	—	76.000	44 000	1,799 352
Din	Din	Din	Din	Din	Din	Din	Din	Din
15.000	—	8.000	—	—	—	8.000	14.500	766 338
40 000	—	8 000	—	150.000	—	5.000	2.500	908.942
200.000	—	60 000	10.000	150.000	25.000	20 000	64 000	2,824.232
200.000	—	50.000	10.000	175.000	25.000	150.000	189.000	3,745 830
120.000	35.000	67 000	10.000	150.000	25.000	100.000	194 000	3,660 463
110.000	50.000	105.000	50.000	150.000	25 000	75 000	255.000	3,880.364
110.000	80 000	130 000	40 000	300 000	30.000	80 000	170 000	4,220.777
164.536	80.000	160.000	40 000	300.000	30.000	80 000	147.000	4,489.670
165.000	80.000	160 000	70.000	350.000	50.000	80 000	165.000	4,878 450
1,124.536	325.000	748 000	230 000	1,745.000	210.000	598.000	1,201.800	29,375.066

Socialno skrbstvo mestne občine delimo v nekaj pododdelkov: Starostno, mladinsko skrbstvo, skrbstvo za brezposelne, ustanove, podpore tujim občanom itd.

V prvih povojnih letih, to je od leta 1918. pa do srede leta 1922., je mestna občina izdala za vse socialno skrbstvo 1,799.000 K, vsoto, ki se nam zdi malenkostna. Od tedaj pa so stroški v namene socialnega skrbstva stalno naraščali, kakor je pač naraščala socialna beda. V prvi polovici leta 1923. po uvedbi dinarske veljave je mestna občina izdala za socialno skrbstvo 766.000 Din, v drugi polovici leta 1923. pa že 908.942 Din. — Leta 1924. so stroški že narasli na 2,824.000 Din. — Od tedaj stroški za soc. skrbstvo mestne občine naglo naraščajo. Leta 1929. so znašali že 4,489.670 Din in v prošlem letu 4,878.450 Din.

Starostno skrbstvo je zahtevalo lani 920.000 Din rednih in 270.000 izrednih podpor. Oskrba v zavodih pa je stala 1,807.414 Din.

Mladinsko skrbstvo je zahtevalo 330.000 Din rednih podpor, 130.000 Din izrednih podpor, dnevna zavetišča in igrališča so stala 165.000 Din, počitniške kolonije 80.000 Din, oskrba mladine v zavodih in v reji pa 160.000 Din, poklicno varuštvo in oskrba dojenčkov je zahtevala 70.000 Din.

Za podpore brezposelnim se je izdalo 350.000 Din, v namen delavske izobrazbe pa 50.000 Din. Podpore tujim občinam so znašale 80.000 Din, različni drugi stroški pa 165.000 Din.

Značilno za našo dobo je nagli porast podpor za brezposelne od leta 1923. naprej.

V prošlih 7 letih je mestna občina izdala v namen soc. skrbstva 29,375.066 Din.

Starostna oskrba.

V Jugoslaviji morajo občine po zakonu skrbeti za vse osebe, ki so radi starosti, bolezni ali onemoglosti postale nezmožne za delo ali so neozdravljivo bolne, ako se radi rodbinskih ali drugih razmer ne morejo oskrbovati doma.

Mestna občina ljubljanska je v to svrho stavila v proračun za 1930. leto 2,315.144 Din. Za svoje ubožne občane skrbi mestna občina na dva načina:

a) s preskrbo po zavodih,

b) s prosto zunanjo preskrbo (odprti sistem skrbstva).

Zavodna oskrba predvideva, da se nastanijo v mestnih zavodih osebe, ki so popolnoma brez sredstev in so zaradi starosti in onemoglosti postale za delo nezmožne ter nimajo nobenih sorodnikov, ki bi zanje morali skrbeti.

Odprti sistem skrbstva predvideva denarno podporo, podpore v naturalijah (obleka, hrana in kurjava). Pri izvajanju odprtega sistema skrbstva pomagajo mestnemu socialno-političnemu uradu okrajni načelniki, 22 po številu. Okrajne načelnike imenuje župan, sosvet pa socialno-politični odsek občinskega sveta. Vsak teh okr. načelnikov in njihovih sosvetovalcev ima odkazan svoj okoliš, tako da z ozirom na svoj majhen delokrog dodobra spozna vse pomoči potrebne svojega

okoliša in jih pritegne v evidenco svoje oskrbe. Okrajni načelniki in njih pomočniki dobe tudi v pregled prošnje za razne podpore, da podajajo svoje mnenje o potrebi prosilčevi, in so sploh najvažnejši faktorji pri udejstvovanju občinske dobrodelnosti, ker prihajajo sami iz ljudstva, žive v vednem stiku z ljudstvom in tako poznajo vse njihove potrebe in težnje.

A. Starostna oskrba v zavodih.

Onemogle in za delo nezmožne osebe, ki prihajajo v poštrev za zavodno skrbstvo, so oskrbovane v mestnem zavetišču za onemogle in v raznih privatnih hiralnicah. Največ jih je nastanjenih v mestnem zavetišču v Japljevi ulici št. 2.

Mestno zavetišče za onemogle v Japljevi ulici št. 2

To zavetišče je namenjeno izključno starim, oslabelem in dela nezmožnim Ljubljancem, ki so radi raznih neprilik ostali na stara leta nepreskrbljeni. Zavetišče upravlja nadzornik, ki vodi knjigovodstvo, nadzira in preskrbuje hrano, vodi evidenco vseh oskrbovancev. Hrano istotako kontrolira hišni zdravnik, ki tudi zdravi obolele in nadzira sobe glede reda in snage. Za upravljanje vseh del je v zavetišču nameščenih 13 sester reda sv. Križa, 5 služkinj, 1 hlapec in 1 hišnik.

V oskrbi zavoda je sedaj 251 oskrbovancev, izmed katerih je 160 žensk in 91 moških. Oskrbovanci prejemajo hrano 4 krat na dan,

bolniki tudi 5 krat. Zjutraj in popoldan dobivajo belo kavo, opoldne obed, ki obstoja iz goveje juhe in dveh prikuh, zvečer pa večerjo po predpisanem jedilniku. Bolniki dobivajo tudi dopoldne čisto juho.

Razen oskrbovancev prejema v zavetišču hrano tudi 36 dijakov (večinoma visokošolcev) in več družin, približno s 60 člani. Te družine so večinoma obubožane vdove z mladoletnimi otroki in brez rednega zaslužka. Večina njih nosi hrano iz zavetišča domov, nekateri pa jedo z drugimi oskrbovanci vred v obednici. Dijaki obedujejo in večerjajo v posebni sobi. Zavetišče za onemogle preskrbuje s hrano tudi dečje zavetišče na Taboru, kjer dobiva hrano 35 otrok. Zavetiška kuhinja v Japljevi ulici preskrbuje na ta način s hrano 392 oseb na dan. Zavetišče preskrbuje s kruhom tudi vsa druga dnevna dečja zavetišča, poleg tega pa jim daje tudi vsa druga potrebna živila.

Spalnica mestnega zavetišča za onemogle

Mestno zavetišče za onemogle odgovarja vsem higienskim predpisom. Ima prostorne, parketirane sobe z velikimi zračnimi okni in širokimi hodniki, kjer se oskrbovanci ob slabem vremenu lahko sprehajajo in kratkočasijsko s kvartanjem, čitanjem itd. V obednici je postavljen tudi močan radio-aparat, ki igra oskrbovancem pri kosilu in večerji ter preden odidejo spat. Zavetišče ima lastno pekarno in veliko prostorno kuhinjo, ki pa je postala za to število oskrbovancev že premajhna. Kuhinjsko osebje, ki je zelo maloštevilno (ena sestra kuharica in tri služkinje), le s težavo zmaguje delo v kuhinji.

Zavetišče ima lastno ekonomijo, njive, vrt, prašičerejo in perutninarstvo.

Upravo in dohodke ekonomije vodi mestni gospodarski urad.

Zavod je postal za sedanje težke socialne razmere v Ljubljani premajhen. Število onemoglih in nepreskrbljenih narašča neprestano. Pomanjkanje prostora za sprejem v zavod se občuti posebno v zimskem času. Prošnje za sprejem se neprestano množe in jih leži po 70 do 80 vedno v evidenci pri uradu, ki pa se morejo ugodno rešiti le tedaj, če kdo umre ali odide iz zavoda, ker si je kje drugje dobil novo zatočišče. Potreba, da se zavetišče razširi, je nujna.

Zlasti pereče je vprašanje, kako dobiti majhne sobice za zakonske pare, ki morajo sedaj bivati v zavetišču ločeni. Vzrok temu stanju je, ker so se, žal, one hiše, ki so bile namenjene za zavetišče zakoncev (Karlovska cesta št. 7 in št. 9 ter Gradišče št. 11) spremenile v stanovanjske hiše. Najprimernejša za družinsko zavetišče bi bila bivša ubožnica na Karlovski cesti, ki je že razdeljena na majhna stanovanja. Seveda je to vprašanje v doglednem času težko izvedljivo, ker bi morali iz te hiše deložirati veliko število revnih strank, ki bi zopet ne mogle dobiti stanovanj, katerih najemnino bi mogle zmagovati.

Drugo, tudi jako, če ne še bolj pereče vprašanje je pomanjkanje hiralškega oddelka. Vse osebe, ki so potrebne hiralске oskrbe, moramo oddajati v privatne hiralnice in podobne zavode. Ker so pa tudi ti zavodi vedno prenapolnjeni, je soc.-politični urad v neprestani zadregi, kam naj spravi te siromake. Na dnevnem redu so prošnje za oddajo v hiralnico, ki pa jim pri najboljši volji ni mogoče ustreči. Največ težkih, neozdravljivo bolnih, zlasti na raku in jetiki, nam pošilja Splošna bolnica, ki jih radi pomanjkanja prostora in radi neozdravljivosti ne sme, oziroma ne more več imeti v oskrbi. Take osebe so ponavadi brez svojcev, in je mestna občina dolžna, jih prevzeti v svojo oskrbo ter mora večkrat iskati prostora po vseh hiralnicah, ki so na razpolago. Te so: Hiralnica sv. Jožefa v Ljubljani, Zavetišče sv. Vincencija v Mengšu, Jožefišče v Ljubljani, občinska hiralnica v Dobrunjah in hiralnica križevniškega reda v Metliki. Banovinski hiralnici v Ptuju in Vojniku ne prihajata v poštev, ker sta vedno prenapolnjeni in tudi predaleč.

Naloga občinskega sveta bo, da v najkrajšem času ustanovi v zvezi z razširjenim zavetiščem tudi oddelek za hiralce, kar bi ne delalo občini prevelikih finančnih težkoč.

Mestna občina že itak plačuje za oskrbo hiralcev v tujih zavodih preko 300.000 Din na leto, oskrbovanci sami pa prispevajo okoli 50.000 Din. Izkušnja nam kaže, da je oskrba v domačih zavodih cenejša in boljša kakor v tujih.

Trenutno imamo po tujih, privatnih hiralnicah 52 oskrbovancev, in sicer:

1. v Hiralnici sv. Jožefa v Ljubljani	35
2. v Zavetišču sv. Vincencija v Mengšu	8
3. v Jožefišču v Ljubljani	5
4. v Hiralnici križevniškega reda v Metliki	2
5. v privatni oskrbi	2

Hiralščina znaša na dan 15 Din.

B. Odprti sistem skrbstva.

Revni občani, ki imajo lastno stanovanje in lastne male dohodke, ki pa se s svojim zaslužkom ne morejo sami preživljati, dobivajo stalno ubožno podporo, ki je odmerjena po potrebi posameznikov po 50, 75 in 100 Din na mesec. Od 1. novembra 1930. uživa stalno podporo 816 odraslih oseb, in sicer:

1. 64 oseb po Din 50—
2. 205 oseb po Din 75—
3. 528 oseb po Din 100— na mesec.
4. 19 oseb pa uživa podpore v razni višini in tudi v raznih valutah, ker živijo izven Ljubljane, nekaj tudi v inozemstvu.

Poleg stalnih podpor prejemajo socialno šibki sloji še izredne podpore. Semkaj spadajo zlasti: stare ženice in možje, vdove z nepreskrbljenimi otroki, rodbine, če je bolezen v hiši, ob deložacijah, v začetku šolskega leta, ob stanovanjskem kvartalu itd. Izredne podpore so v denarju, hrani, živilih, obleki, obutvi, šolskih knjigah in drugih šolskih potrebščinah itd. Velik naval na izredne podpore je zlasti prvi teden v mesecu, ko je treba plačati stanovanje, kar je za revne sloje silno težko breme. Zlasti se to opaža zadnjih par let, odkar so hišni gospodarji prav izdatno podražili tudi najmanjša in najslabša stanovanja. Meseca januarja in februarja, ko je vladal hud mraz, je bilo razdeljeno brezplačno nekaj premoga in drv, predvsem med one družine, ki stanujejo po barakah. Za velikonočne praznike se je razdelilo med 170 revnih potrebnih družin moke, sladkorja, rozin i. dr. v skupni vrednosti Din 10.000—.

Da odpomore bedi najrevnejšim ljubljanskim prebivalcem, t. j. prosjakom, in odpravi to nadlego na tak način, da res potrebni prosjaki ne bodo prizadeti, je pričel mestni soc.-pol. urad sporazumno s socialno-političnim odsekom že lani napovedano energično akcijo za odpravo prosjačenja od hiše do hiše po Ljubljani. V ta namen so se izdale posebne tablice z napisom, da je prosjačenje prepovedano in da naj se vsak, ki je v resnici potreben, obrne na mestni socialno-politični urad, kjer mu bo po potrebi in upravičenosti pomagano.

Vsaka stranka, ki si nabavi tako tablico, da jo pritrdi na vrata svojega stanovanja, trgovine, pisarne ali kakega drugega obratovališča, mora podpisati izjavo, da bo prispevala vsak mesec vsaj 1 leto po Din 10— in više za mestne reveže. Iz teh prispevkov se bodo podpirali v resnici potrebni in do podpore upravičeni prosjaki, ki so v Ljubljano pristojni, ali vsaj v Ljubljani stanujejo. Podpora se bo delila po možnosti le v naturalijah, t. j. v hrani, obleki, obutvi in živilih ter s plačevanjem stanovanj. Tekom prvega meseca te akcije se je prijavilo okoli 800 strank, ki so se zavezale odplačevati na leto odkupnino v skupnem znesku Din 160.000—. Vkoliko bo ta akcija uspela, se bo razvidelo šele v letu 1931.

Tudi v letu 1930. je upravljal mestni soc.-pol. urad postavko za podpiranje zdravljenja jetičnih oseb ter je plačeval polovično oskrbno za 6 oseb v zdravilišču za tuberkulozo na Golniku, za 1 osebo v

zdravilišču Topolščici in za dve osebi v državnem zdravilišču v Kraljevi. Zdravljenje je trajalo 3—6 mesecev. Razen v dveh primerih se je stanje pacientov v veliki meri izboljšalo, tako da so mogli zapustiti zdravilišče v upanju, da pri primerni prehrani popolnoma ozdravijo.

Na račun tujih občin je dobilo podporo 354 oseb. Izredne podpore nakazuje mestni soc.-pol. urad potrebnim tujim občanom v smislu § 28. domovinskega zakona. Podpore vračajo domovne občine. Največ podpirancev na račun tujih občin je rekonvalescentov, ki se vračajo iz bolnišnic domov in nimajo zadostnih sredstev za pot. Veliko je takih, ki so prišli v Ljubljano iskat dela, a ga tu niso našli, sredstev za povratek domov pa niso imeli.

Ambulatorij za mestne uboge in manj premožne sloje.

V prostorih Mestnega doma je ambulatorij za mestne uboge, obstoječ iz čakalnice, ordinacijske sobe in sobe za fizikalno lečenje (2 kremenski luči, tonizator). Zdravilo se je 1294 bolnikov: 480 moškega in 814 ženskega spola. Med njimi je bilo 242 brezposelnih. Ordinacij je bilo 1712, obiskov na domu 296. Vsi bolniki so dobivali na račun mestne občine zdravila in event. bolniško nego ali druge zdravilne pripomočke.

Zdravljenje se je izvršilo zaradi sledečih bolezni:

bolezni krvnega odtoka 196,	nezgode 93,
bolezni sopil 124,	rak 37,
bolezni prebavil 160,	tuberkuloza 65,
bolezni živčevja 123,	druge bolezni 271.
kirurgična obolenja 225,	

Po starosti je bilo 116 bolnikov do 15. leta, 449 od 16. do 50. leta, 503 od 51. do 70. leta, nad 70 let pa 226.

Ustanove.

Mestnemu socialno-političnemu uradu je poverjena uprava večjege števila dobrodelnih ustanov. Nekatere teh ustanov obstojajo iz hiš, ki jih sicer upravlja mestni gospodarski urad; ker pa služi njihov čisti donos v dobrodelne namene, naj bodo tudi te navedene v tem poročilu:

1. hiša Franje Stubenbergove v Gradišču št. 11,
2. hiša Antona Černeta v Gradaški ulici št. 16,
3. dve hiši Marije Pohl-Planinškove v Gradaški ulici, ki sta bili po potresu podrti ter je na njih mestu sezidana nova hiša v isti namen,
4. poslopje meščanske imovine v Stritarjevi ulici,
5. mestna ubožnica na Karlovski cesti št. 7 in 9,
6. mestno zavetišče za onemogle v Japljevi ulici št. 2.

Denarnih ustanov je 81, ki so imele pred vojno velik pomen ter so izdatno pomagale mestni občini pri izvrševanju njenih socialno-političnih dolžnosti. Te ustanove nam pričajo, da so imeli naši predniki

velik smisel za najrazličnejše prilike in potrebe svojih revnih somoščanov. Žal, da so vse te ustanove po svetovni vojni postale brez vrednosti in se jih radi devalorizacije ne izplača več razpisovati.

Izmed teh 81 ustanov se razpisujejo sedaj le tri.

Podpore brezposelnim.

Število brezposelnih je z vsakim letom večje. Velika gospodarska kriza in izredno visoka produkcija v posameznih strokah sta glavna vzroka brezposelnosti. Za omiljenje brezposelnosti se je tudi v zadnjih mesecih storilo marsikaj, toda, kakor se vidi, prav z malimi uspehi. Vsaka država skuša na svoj način rešiti ta problem, toda pravih uspehov še ni videti. Zato se izdajajo še vedno velike vsote za podpiranje brezposelnih, da se vsaj trenutno pomaga številnim brezposelnim in njihovim rodbinam.

V naši državi sicer ni sto tisočev brezposelnih, toda še vedno je njih število zelo visoko. Statistika javnih borz dela nam prikazuje, da je problem brezposelnosti tudi pri nas aktualen in je zato treba temu vprašanju posvetiti vso pozornost. Mestna občina ljubljanska je tudi v preteklem letu dovolila za brezposelne Din 300.000.—. Ta znesek je komaj zadoščal, kljub temu da se je za brezposelne v veliki meri posredovalo za zaposlitev. Brezposelni so delavci in nameščenci vseh kategorij, a najbolj so prizadeti privatni nameščenci in kvalificirani delavci. Za težake se je delo dobilo nekoliko lažje, ker je bila v Ljubljani stavbna sezona na višku in ker se je tudi nekaj delavcev porabilo pri začetnih delih cestne električne železnice. Toda navadno se zgodi, da delavci, ki so pristojni v Ljubljano ali v Ljubljani stanujoči, dela ne dobijo, ker je dotok zunanjih delavcev ogromen. Celó v kadru stalnih mestnih delavcev sta dve tretjini takih, ki ne stanujejo v Ljubljani, temveč v bližini ali daljši okolici.

Za mesto je to dvojna škoda, ker prvič domači delavci ne dobijo dela in zahtevajo brezposelne podpore in drugič, ker zunanji delavci prisluženega denarja ne konsumirajo v toliki meri v mestu, kakor bi se to zgodilo, ako bi ti delavci stanovali v Ljubljani. Še huje je, da je v letošnjem letu dotok delavcev iz južnih krajev države zelo velik. To so povečini delavci, ki se zadovoljijo z nižjo mezdó, s katero bi domači delavci ne mogli preživljati svojih družin. Tudi nimajo ti delavci tolikih zahtev in potreb pri prehrani, zato se tudi lažje zadovoljijo z manjšo plačo. Ljubljanski delodajalci so sprejeli v zadnjih časih na delo na stotine takih delavcev z motivacijo, da so ti delavci cenejši kot domači. Ta licitacija z mezdami navzdol pa je tudi zelo škodljiva in nemoralna. Nemogoče je, da bi delavec z zaslužkom Din 3.— na uro zaslužil toliko, da bi pošteno prehranil sebe in rodbino, ker bi pri osemurniku in pri 24 delovnih dneh zaslužil mesečno kvečjemu Din 600.—. Domači delavci pa imajo navadno določene mezde po Din 4.— do 4.50 na uro, kar sicer še ne zadošča za udobnejše življenje, vendar pa se more zaslužiti približno Din 800.— na mesec. Proti temu načinu zaposlovanja se je soc-pol. urad pritožil pri več ljubljanskih tvrdkah in prosil, naj se v bodoče v prvi vrsti zaposlu-

jejo ljubljanski delavci in šele v drugi vrsti oni, ki so se v Ljubljano priselili.

Brezposelnost je v letošnjem letu v Ljubljani nekoliko padla, vendar je za brezposelno podporo prosilo v tekočem letu nad 2.500 oseb, podporo pa je prejelo okoli 1.800 oseb. Med prosilci jih je bilo nad polovico takih, ki niso pristojni v Ljubljano, a že bivajo nad dve leti v mestu. Delavski oddelek soc.-pol. urada vodi statistiko o brezposelnih in o izplačanih rednih in izrednih podporah, ter je na podlagi teh izkazov bilo izplačanih podpor, kakor sledi:

v mesecu	januarju	1930.	611	oseb	Din	80.600.—
»	»	februarju	»	405	»	» 50.256.—
»	»	marcu	»	202	»	» 27.071.50
»	»	aprilu	»	117	»	» 12.908.—
»	»	maju	»	80	»	» 8.161.—
»	»	juniju	»	49	»	» 5.509.—
»	»	juliju	»	26	»	» 2.102.—
»	»	avgustu	»	31	»	» 2.744.—
»	»	septembru	»	37	»	» 3.089.—
»	»	oktobru	»	65	»	» 4.798.—
»	»	novembru	»	110	»	» 9.500.—
»	»	decembru	»	350	»	» 30.000.—

Skupaj 2083 oseb Din 236.738.50

Za obleko, obutev in hrano se je iz fonda za brezposelne izplačalo nad Din 60.000.—, tako da se bo znesek, ki je v proračunu predviden, Din 300.000.—, porabil v celoti.

Z gotovostjo je bilo pričakovati, da bodo l. 1931. brezposelne podpore izdatno manjše, ker bo precej delavstva zaposlenega pri cestni električni železnici, pri regulaciji Ljubljanice in gradnji carinarnice. Zato je bila tudi proračunska postavka za brezposelne podpore v proračunu za leto 1931. predvidena z zneskom Din 200.000.—.

Poleg teh podpor se je nakazovalo našim rojakom iz Primorja iz Gortanovega fonda, ki je znašal 20.000 Din, enkratne izredne podpore. Z ozirom na vedno večji dotok pa je, žal, ta vsota nekoliko pre nizko odmerjena.

Potovalne podpore se nakazujejo onim delavcem, ki so na potovanju skozi Ljubljano, in sicer v višini, da se jim omogoči prevoz in prehrana. Za one delavce pa, katerim nakaže Javna borza dela polovično vožnjo, prispeva mestna občina polovico vožnje in za prehrano. Takih podpor je bilo v letošnjem letu nekaj nad 15.000 Din.

Delavska zbornica v Ljubljani je tudi letos nakazala mestni občini znesek Din 10.000.—, ki je predvsem namenjen za one potujoče delavce, ki po zakonu ne morejo dobiti podpore pri Javni borzi dela in ki niso pristojni v Ljubljano.

Ogrevalnica.

Za delavce, ki so brez doma in brez sredstev, je ustanovljena mestna ogrevalnica, katere so se posluževali brezposelni delavci v ve-

likem številu. V zimskih mesecih je bilo v ogrevalnici dnevno nad 80 oseb, ki so tamkaj tudi prenočevale. V ogrevalnici je dovoljeno bivanje s posebnimi nakaznicami, katere izdaja soc.-pol. urad. Kdor izmed prosilcev ni bil v Ljubljani v tekočem letu zaposlen vsaj 3 mesece, se mu bivanje v ogrevalnici ne dovoli. Vseh obiskovalcev v ogrevalnici je bilo 282. V poletnih mesecih se je uporabljalo ogrevalnico za azil in se je tega azila posluževalo 10 do 15 oseb na dan.

Delomržnežem vstop v ogrevalnico ni dovoljen.

Ker je v Ljubljani opaziti vedno več delomržnežev in postopačev, ki se potikajo po mestu, je soc.-pol. urad ponovno zaprosil policijsko upravo, naj se vse one, ki v zadnjem letu niso bili stalno nikjer zaposleni, odpravi odgonskim potom v njih domovne občine in se jim zopetni povratek v mesto prepove. Upati je, da bo s tem Ljubljana rešena sramote, ki se zadnje čase pojavlja zaradi vedno večjega števila postopačev in delomržnežev. Soc.-pol. urad bo v tem pogledu akcijo nadaljeval ter bo nudil podporo le onim, ki so po nesreči ali zaradi pomanjkanja dela padli v brezposelnost, za vse ostale pa bo strogo odklanjal izplačevanje podpor.

Odgonska postaja.

Odgonsko poslovanje ureja odgonski zakon z dne 27. julija 1871., drž. zak. št. 88.

Pod odgonski zakon spadajo:

a) klateži in druge delomržne osebe, ki se skušajo vzdrževati le z javno milodarnostjo,

b) osebe, ki se potikajo okoli brez cilja in potrebnih dokumentov in ki se ne morejo izkazati, da si poštenim potom služijo svoj kruh,

c) javne vlačuge, ki vzlic javnemu posvarilu nočejo zapustiti kraja in opustiti svojega nemoralnega življenja,

d) izpuščeni kaznjenci in prisiljenci, ki so nevarni tujemu imetju in osebni varnosti.

Po ponovnem odgonu se lahko prepove takim osebam povratek za daljšo ali krajšo dobo, za nedoločen čas ali tudi za vedno.

Iz domovne občine se ne sme nikogar iztirati ali mu zabraniti povratek.

Nadzorstvo nad izvajanjem odgona ima sedaj kr. banska uprava, ki tudi določa, v katerih občinah morajo biti odgonske postaje. V smislu § 14. gori navedenega zakona morajo nositi one občine, v katerih obstoja odgonska postaja, vse prehranjevalne stroške, ki nastanejo za odgnance pred izrekom odgonske razsodbe. Skrbeti morajo tudi za odgonske zapore, za njih snaženje, kurjavo, razsvetljavo ter za nadzorstvo odgnancev — pritvorjencev.

Deželni zakonodaji (banu) je pridržano, da določi, koliko naj se k temu prispeva iz konkurenčnih, okrajnih ali deželnih sredstev. Sedaj plačuje te stroške država v smislu odloka velikega župana ljubljanske oblasti z dne 5. decembra 1925., št. U. br. 9535/16, in sicer: za vsakega odgnanca po 10 par za 7 poletnih mesecev, za 5 zimskih mesecev pa plačuje pavšalno po 50 Din na mesec v smislu odloka poverjeni-

štva za notranje zadeve dež. vlade za Slovenijo z dne 9. decembra 1920., št. 17472/20.

Pri obračunu za četrto četrletje 1928. je bil veliki župan naprošen, da poviša prispevek za vsakega odgnanca od 10 par na 1 Din in mesečni pavšal v zimskih mesecih vsaj na 200 Din na mesec, a se prošnji doslej še ni moglo ugoditi radi pomanjkanja kredita.

Vse druge stroške za odpravljanje odgnancev, kakor so: eventualna zdravniška preiskava, prehrana, potrebna obleka, transportni stroški, dijete spremljevalcem in eventualne podpore v denarju, pa povrača kr. banska uprava v smislu § 15. zgoraj citiranega zakona.

Odgonski proračuni se predlagajo vsako četrletje neposredno kr. banski upravi v odobritev in povračilo izdatkov. Zalogo za odpravljanje odgnancev nakazuje po potrebi socialno-političnemu uradu mestno knjigovodstvo.

V letu 1930. so znašali četrletni obračuni:

I. četrletje		Din 9.290—
II. četrletje		„ 10.759·45
III. četrletje		„ 13.908·80
IV. četrletje		„ 7.822·80
		Din 41.781·05

Od tega je bilo Din 191— za kurjavo, razsvetljavo in snaženje, 4265— za hrano, 4716— za spremnine, 22.161·25 za železnico, 2625— za obleko in druge potrebščine.

Poklicev odgnancev ni mogoče natančno navesti, ker po zakonu predpisana tiskovina, ki jo dobivamo od kr. banske uprave, nima te rubrike.

Leta 1930. je bilo do 1. novembra odgnanih po ljubljanski odgonski postaji 669 oseb, katere nam je izročilo deloma policijsko ravnateljstvo v Ljubljani, deloma pa druge odgonske postaje, zlasti: Zagreb, Maribor, Celje, Rakek, Jesenice, Logatec, Radovljica itd. Izmed odgnancev je bilo 71 tujih državljanov, in sicer: 41 Italijanov (32 iz Julijske Benečije), 1 Nemec, 3 Čehoslovaki, 6 Francozov, 1 Bolgar, 1 Madjar, 1 Poljak, 1 Čehoslovak in 16 Perzijcev. Ostalih 598 je bilo Jugoslovenov. Starost odgnancev se suče od par mesecev starega dojenčka na materinih prsih pa do 70 in večletnih starčkov in stark. Večina odgnancev, zlasti žensk, pa je v najlepših letih 20—40. Vzrok odгона je pri moških povečini brezposelnost in kriminal, pri ženskah pa vlačugarstvo in prostitucija. Zelo narašča odgon izseljencev iz vzhodnih in južnih krajev države, ki se vračajo bolehnih in brez sredstev iz Francije in Belgije.

Hrano odgnancem daje mestni ječar za ceno, ki jo določa in odobruje na predlog mestnega magistrata kr. banska uprava. Predpisana hrana je: zjutraj in zvečer pol hlebčka kruha, opoldne pa zadostna gorka jed, ki obstoja ponavadi iz ričeta, riža, močnika, žgancev, fižola s kislim zeljem itd. Bolehni odgnanci, zlasti ženske, dobijo po potrebi tudi mlečno kavo s kruhom, ali kako mlečno jed. Če pa je le en odgnanec na dan, kar se čestokrat zgodi, dobi hrano kakor jo imajo do-

mači. Vsednevna prehrana se računa Din 8.—. Za obed 5 Din, za zajtrk in večerjo pa po Din 1'50.

Ljubljanska občina ima sedaj za odgnance dva zapora: enega za moške, enega za ženske.

Pogosto se zgodi, da nam pošlje policija v pritvor osebe, čijih domovinstvo ni dognano, z naročilom, naj jih imamo toliko časa v priporu, dokler se ne dožene njih domovinstvo. To postopanje traja večkrat po ves mesec in več. Zaporji pa za tako dolg pritvor niso primerni. V takih primerih moramo dotičnika sporazumno s policijo izpustiti, če ni kaj posebnega proti njemu, in mu pomagati, da si dobi delo, ali pa ga odpustiti na primeren način domov ali pa v kraj, kjer ima delo.

Do lanske zime smo morali v odgonskih zaporih prenočevati ali imeti tudi čez dan razne domače in tuje brezposelne reveže, ki niso imeli nobenega zaklonišča v hudem mrazu, snegu in dežju. Z zidavo lastne ogrevalnice in azila v Kosovski ulici je to povečini odpadlo. V odgonski zapor se sprejemajo le še bolehní tujci, ki potrebujejo tople hrane, in pa skozi Ljubljano potujoče revne rodbine z otroki, da prenoče in dobe hrano, ker teh ne moremo poslati v azil, kjer je le ena soba in v kateri se zbirajo najrazličnejši elementi.

Socialno-zdravstvena zaščita mladine.

Brez zdravega naraščaja ni bodočnosti za narod, niti ne more upati mala edinica, kakršno je naše mesto, na ugoden zdravstveni, a tudi gospodarski procvit.

Predaleč bi vodilo, ako bi hoteli predočiti izgubo, ki jo trpi v posameznih občinah celota radi nerazumevanja socialno-higienske zaščite male in šolske dece. Koliko izdatkov za dolgotrajna obolenja, koliko predčasnih smrti, nešteto delanezmožnosti in nepotrebnih pohabljenecv, a še več delomržnosti in raznih predsodkov bi se dalo pravočasno preprečiti in rešiti skupnosti velike vsote javnega denarja. Res je, da uspehov socialno-higienskega skrbstva ni videti takoj, kar marsikoga odvrača od dela, vendar je treba pomisliti, kaj porečejo prihodne generacije, ako bi se opustila dejanja in ukrepi, ki so že danes po vsem svetu priznani in rode blagodejen uspeh.

—Občina bo težko prenašala vedno rastoče stroške za uboge, kronično bolne, nalezljivo bolne, pohabljene, delomržneže in kriminalne tipe, ki so morali zrasti izven blagodejnega vpliva socialno-hig. skrbstva in ljubečega rodbinskega kroga v temni, moralno propali okolici ali v prekletstvu alkoholiziranih in demoraliziranih rodbin.

Priznati moramo, da je v Ljubljani za zdravje dece že dosti poskrbljeno. Mesto samo, državna in banovinska uprava in več privatnih dobrodelnih društev krepko deluje v procvit naših malih.

Preskrba v dečjih domovih, zavodih in vzgojevališčih.

Mestna občina nima za preskrbo zapuščenih in revnih otrok nobenega lastnega zavetišča, zato se mora posluževati banskih in privatnih

zavodov, ki so ustanovljeni v te svrhe. Letos ima občina v raznih zavodih sledeče število oskrbovancev:

1. v banovinskem deškem vzgojevališču 6 dečkov,
2. v Marijanišču 6 dečkov,
3. na Rakovniku 3 dečke,
4. v Lichtenthurnovem zavodu 14 deklic,
5. v banovinskem dečjem domu 7 otrok,
6. v zavodu sv. Jožefa v Št. Vidu 4 dečke,
7. v Diakonissenanstalt in Gallenkirchen v Avstriji 1 deklico,
8. v samostanu uršulink v Mekinjah 1 deklico,
9. v zavodu oo. frančiškanov v Novem mestu 1 dečka,
10. v Jožefišču v Ljubljani 1 deklico,
11. v dečjem domu v Domžalah 2 otroka,
12. v Mladinskem domu na Viču 1 otroka.

Za te gojence plačuje mestna občina po dogovoru od 200 do 400 Din na mesec. Obenem jih preskrbuje s potrebno obleko in šolskimi potrebščinami. Omeniti je treba, da se je mestna občina že bavila z mislijo zgraditve lastnega dečjega doma. Potreba po takem domu je zelo nujna in velika, ker so vsi zavodi, katerih se sedaj poslužuje mestna občina, prenapolnjeni. To misel bo morala mestna občina v najkrajšem času realizirati, če ne z zidavo novega dečjega doma, pa vsaj z adaptacijo primernih prostorov. Moderno mladinsko skrbstvo sicer opušča zaprti sistem skrbstva (oskrba v zavodih) in vedno bolj pristopa k izvajanju odprtega ali polodprtega sistema, kjer se hoče otroku dati blagodejni vpliv družinskega življenja. Zato naj bi bil predlagani dečji dom samo nekaka prevzemna postaja, v katero bi se zatekali otroci začasno do določitve nadaljnjega načina njihove oskrbe.

Stalne in izredne podpore.

Revni starši, zlasti vdove, ki s svojim zaslužkom ne morejo preživljati svojih otrok, prejemajo zanje od mestne občine **s t a l n o p o d p o r o**.

Takih otrok je 343, izmed katerih prejema:

1. po 30 Din na mesec 14 otrok,
2. po 50 Din na mesec 90 otrok,
3. po 80 Din na mesec 223 otrok.
4. 16 otrok pa dobiva podporo v razni višini in valuti, ker žive izven Ljubljane, nekaj celo v inozemstvu.

Redne podpore mladoletnim so znašale v letu 1930. 330.000 Din. Za bodoče proračunsko leto je predlagana vsota 390.000 Din.

Poleg stalnih podpor prejemajo starši za svoje otroke tudi **i z r e d n e p o d p o r e**, bodisi v denarju ali obleki, hrani, šolskih potrebščinah itd.

Za izredne podpore je bilo izdano v 1930. letu 60.000 Din, za obleko, obutev in šolske potrebščine pa 70.000 Din.

Kakor že sedaj dve leti, je tudi letos priredil soc.-pol. urad božičnico za revne otroke, zlasti one, ki obiskujejo šole. Obdarovani so bili z obleko, obutvijo in jestvinami. Za letos je bil dovoljen za božičnico iz proračuna znesek 60.000 Din.

Ker pa je mestna občina obdarila kakih 350 otrok, ta znesek ni zadoščal. Zato je priredil socialno-politični urad tudi letos nabiranje prostovoljnih darov za to obdarovanje pod javnim božičnim drevescem na Marijinem trgu in pred Kreditno banko. Lani je prinesla ta prireditelj okoli 20.000 Din in mnogo darov v blagu, letos se je pa dobilo le kakih 10.000 Din, kar je vendar nekoliko zboljšalo obdarovanje zgoraj omenjenega števila otrok.

Rejnine.

Mestna občina ima pri privatnih strankah letos 17 rejenčkov, ki so pod nadzorstvom zavoda za zaščito mater in dece. Oskrbnina znaša 300 Din na mesec za vsakega rejenčka. Poleg rejnine oskrbuje mestna občina rejenčkom tudi obleko ter druge potrebščine. Za rejnine in dojenčke je bila stavljena v proračun za leto 1930. vsota 70.000 Din.

Dnevna dečja zavetišča.

Mestna občina vzdržuje 4 dečja dnevna zavetišča, in sicer: na Taboru, v Sp. Šiški, pri Sv. Florjanu in na Prulah.

V seji soc.-pol. odseka dne 12. novembra 1929. je bilo sklenjeno, da se ustanovi na Grajski planoti še V. dnevno zavetišče, zvezano z otroškim vrtcem. Poudarila se je želja, da naj se to zavetišče, če le mogoče, otvori že začetkom leta 1930., kar pa se radi raznih ovir ni moglo izvršiti. Upanje pa obstoja, da se to zavetišče otvori v začetku leta 1931.

Nadzorstvo nad učenjem v zavetiščih vodi šolska oblast. Upravlja pa ta zavetišča mladinski urad mestne občine. Zavetiščem v Sp. Šiški, pri Sv. Florjanu in na Taboru so dodeljene tri učiteljice in tri vrtnarice, zavetišče na Prulah pa vodi šolska vrtnarica.

Omenjena zavetišča obiskujejo otroci delavskih in uradniških slojev. Vseh otrok, ki obiskujejo zavetišča, je stalno okrog 240 do 260. Sedaj je na Taboru 18 dečkov in 28 deklic, v Spodnji Šiški 42 dečkov in 22 deklic, pri Sv. Florjanu 38 dečkov in 52 deklic, na Prulah pa 46 dečkov.

V dnevna zavetišča se sprejemajo samo šoloobvezni otroci. V zavetiščih se otroci pod nadzorstvom učiteljic pripravljajo za šolo. V svobodnem času pa se zabavajo z različnimi igrami. V zavetiščih prejemajo otroci tudi obed in južino za odškodnino. Mnogi pa dobivajo hrano brezplačno, kakor to določi mladinski urad z ozirom na njihov socialni položaj. Plačila znašajo 25, 50 in 75 Din na mesec. Nekaj otrok hodi v zavetišča samo k nadzorstvu, hranijo pa se doma. V dečja zavetišča se sprejemajo vsi potrebni otroci brez ozira na njihovo pristojnost. Zavetišča so odprta od 8. zjutraj do 6. zvečer.

Priznava se, da ta zavetišča ne odgovarjajo povsem higieničnim predpisom.

Treba bi bilo torej poiskati take prostore, v katerih bi se mogle namestiti učilnica, jedilnica in igralnica, vsaka v posebni sobi. Zelo važno je, da je pri zavetiščih tudi dvorišče, kjer se morejo otroci igrati poleti in pozimi.

Naval na dečja dnevna zavetišča je vsako leto večji. Mnogim se mora sprejem v zavetišče odkloniti radi pomanjkanja prostora, dasi je potreba očitna. Z otvoritvijo dnevnega zavetišča na gradu se razbremenijo zavetišča pri Sv. Florjanu, ki je te razbremenitve skrajno potrebno, in pa zavetišča na Prulah.

Zelo potrebno bi bilo ustanoviti novo zavetišče tudi v obsegu Bežigrada, da se razbremenijo šišensko zavetišče in nudi zavetje številnim otrokom iz bežigradske okolice in iz okolice vzhodno Dunajske ceste. V načrtu ga ima Sokolsko društvo Bežigrad.

Generalno varuštvo.

H koncu poročila o mladinskem skrbstvu je treba še posebej in ponovno poudariti nujno potrebo ustanovitve generalnega varuštva. V vseh naprednih mestih so občine prevzele generalno varuštvo nad vsemi nezakonskimi otroki, ki so se rodili in stanujejo v področju občine, in nad otroki, ki so zanemarjeni in v evidenci mestnega načelstva.

Že v lanskem poročilu je bila poudarjena važnost in potreba ustanovitve generalnega varuštva. S prevzemom po mestni občini bi se prihranilo veliko izdatkov in preprečila velika beda med otroki. Alimentacijska dolžnost očetov do nezakonskih otrok se tako zanemarija, da so posledice tega zelo občutljive. Nezakonske matere se malo brigajo za izterjatev alimentacij. Prepuščajo otroke tujim ljudem ali pa občini. Z uvedbo varuštva bi bila olajšana tudi evidenca in kontrola nad vsemi zanemarenimi otroki in bi s tem mestna občina preprečila v veliki meri moralno in socialno propadanje mladine. V zvezi z vpeljavo generalnega varuštva bi se socialno skrbstvo spojilo s higienskim in mladinskemu uradu bi se pridružila ena skrbstvena sestra, ki bi nadzorovala otroke, dajala nasvete materam in pomagala zdravniku v posvetovalnicah za matere in dojenčke.

Počitniške kolonije.

Letos je mestna občina drugič organizirala počitniške kolonije v svoji lastni režiji. Del kolonistov je bil nastanjen na Gorenjskem pod vodstvom učitelja strokovnjaka, del pa v Kraljevici ob morju pod vodstvom Kola jugoslovanskih sester. Na Gorenjskem je letovalo letos 140 otrok. Kuhinjo sta vodili dve sestri reda sv. Križa. Kolonija je bila pod stalnim nadzorstvom zastopnika mladinskega urada, zastopnika socialno-političnega odseka in mestnega zdravnika. Ob morju je letovalo 90 otrok, in sicer v dveh oddelkih.

Vsak oddelek po en mesec. Na Gorenjskem pa je bila radi pomanjkanja prostorov kolonija razdeljena na tri oddelke, vsak oddelek po 3 tedne.

Uspehi počitniških kolonij so z vsakim letom vidnejši, in brezdvomno bo potreba ravno temu vprašanju, t. j. razširitvi akcije počitniških kolonij, posvetiti čim večjo pažnjo in skrb ter po možnosti in po

razpoložljivosti sredstev zanje čimveč žrtvovati. Nujno potrebno bi bilo, da se na Gorenjskem v primernem kraju sezida počitniški dom, ki bo ustrezal potrebam in zahtevam te važne panoge mladinskega skrbstva.

Za počitniške kolonije je mestna občina votirala 80.000 Din, katera vsota pa je bila nekoliko prekoračena.

Socialno-politični urad je v iskanju novih dohodkov za počitniške kolonije priredil v lastni režiji in z lastnimi močmi dobrodelni koncert v Unionski dvorani. Ta koncert so z vso požrtvovalnostjo pripravljali uradniki in uradnice socialno-političnega urada. Pri koncertu so sodelovali brezplačno slovenski umetniki in je bil moralni kakor tudi materialni uspeh tega koncerta prav zadovoljiv. Koncert je prinesel 12.000 Din dobička.

Mestna šolsko-zdravniška posvetovalnica (poliklinika).

Vrši zdravstveno službo na mestnih osnovnih šolah in v mestni ženski realni gimnaziji. Štirje šolski zdravniki, eden v glavni, trije v stranski službi, obiskujejo redno jim določene šole, ki imajo približno 4700 otrok — učencev in učenk; ti vzdržujejo redne in periodične preiskave ter imajo v posvetovalnici (polikliniki) stalno nadzorstvo nad ogroženo in bolno deco. Deco, ki je zavarovana v raznih zavodih in bolniških blagajnah, pošiljajo v zdravljenje tja, ubožnejši učenci se zdravijo na polikliniki. Zdravniki svetujejo staršem način zdravniške nege dece, zdravila pa dobivajo bolniki na račun mestnega ubožnega sklada. Zdravniki so na razpolago tudi šolskim vodstvom in učiteljem s strokovnimi nasveti glede šolske in vzgojne higiene. V času rednih zdravniških preiskav po razredih imajo zdravstvene nagovore in predavanja deci, vrše pa tudi posebna javna higienska predavanja pred večjim številom šolske dece in učiteljstva. Mestna šolska zdravniška posvetovalnica ima v primeru, da so potrebne socialne dajatve, vedno na strani socialno-politični oddelek mestnega načelstva. Čuti pa se močno pomanjkanje zaščitne sestrške službe po šolah. V prošlem letu je bilo pregledanih 2652 učencev in učenk, ne vštevši onih, ki so prišli radi posebnega pregleda v posvetovalnico. V posvetovalnici je bilo 7320 obiskov. V 195 primerih so bili bolni učenci izročeni v zdravljenje specialistom. V oddelku za višinsko solnce je bilo izvršenih 11.712 obsevanj. Pri zgoraj navedenih pregledih so se ugotovili sledeči nedostatki nadzorovane dece:

Nedostatki	%	Nedostatki	%
Napake vida, boleznj oči	7·2	Bolezni pljuč	1·25
Bolezni ušesa, nosa, go-		Bolezni srca	1·1
vora	1·05	Škrofuloza	1·53
Bolezni žrela	15·1	Po tuberkulozi ogroženi	
Defektno zobovje . .	59·7	drugi organi	4·5
Napake telesne držē .	16·2		

Mestni zdravniki vrše tudi brezplačne preglede in ugotavljajo poklicne sposobnosti dece za obrt ter izdajajo spričevala o usposobljenosti za gotov poklic.

Državna šolska poliklinika.

V šolskem letu 1929./1930. je bilo pod zdravstvenim nadzorstvom šolske poliklinike 25 šolskih zavodov (od njih nekateri v ljubljanski okolici). Skupno število nadzorovanih učencev je znašalo 7803. Sistematsko so se pregledali učenci prvih, četrtih in osmih razredov.

Statistika teh sistematskih pregledov nam kaže sledečo defektivnost otrok: najvišji odstotek defektov je na zobeh. V srednjih in strokovnih šolah se giblje med 50—60%, v približno isti višini pri dečkih kot pri deklicah. V osnovnih šolah dosega caries zob celo 70%. Napake v refrakciji dosežejo v srednjih in strokovnih šolah do 24%. Primarnih tuberkuloznih afektov je v osnovnih šolah in v prvih razredih srednjih šol do 10%, prave tuberkuloze je v vsem področju poliklinike 15 primerov. Adenoidnih vegetacij je do 17% pri mlajših otrocih. Do 49 otrok ima slabo držo, deloma radi nepravilnih klopi, deloma radi nepravilne nošnje knjig. Pubertetne golše je do 30%.

V splošnem ambulatoriju je bilo 16.646 ordinacij, največ kirurških in internih primerov. Od akutnih nalezljivih bolezni so se pojavile gripa, morbilli, varicellae, parotitis, davica in skarlatina v posameznih primerih. Slabotni otroci so bili dvakrat na teden obsevani z višinskim solncem. Skupno je bilo 4.198 obsevanj.

Slabotnim učencem, siromašnim brezplačno, premožnim za plačilo režijskih stroškov, je poliklinika v glavnem šolskem odmoru nudila skodelico toplega mleka. S podporo Nj. Vel. kraljice Marije in s pomočjo privatne iniciative, zlasti občine, je državna šolska poliklinika osnovala »Kuhinjo Nj. Vel. kraljice Marije« kot odsek telesno-kulturnega društva »Atene«. Zdravniški nadzor vrši zdravnik šolske poliklinike, socialno delo pa zaščitna sestra. Kuhinja nudi kosilo deloma brezplačno, deloma za znižano ceno od Din 2:50 revnim dijakom, ki se vozijo z vlakom na ljubljanske srednje šole in ostajajo opoldne brez toplega obeda.

V počitniških mesecih je poliklinika organizirala 2 počitniški koloniji za slabotne, siromašne otroke na Rakitni pod Krimom. V prvi koloniji v juliju je bilo 40 otrok, v drugi koloniji v avgustu pa 45.

Na očesnem in otolaryngološkem oddelku sta specialista ordinirala 5—7 ur mesečno. Tam je bilo operiranih 18 otrok na žrelih. Zobozdravnik je plombiral 1.892 in izrval 746 zob. Antropolog je izvršil 208 rodovnikov in 1.028 antropoloških merjenj. V kopalnici se je brezplačno okopalo 2.782 otrok.

Zavod za zdravstveno zaščito mater in dece.

Vrši od svoje ustanovitve ogromno delo in se uspehi tega dela dobro poznajo na znatnem znižanju umrljivosti malih otrok in podvigu dečje higiene v področju mesta in bližnje okolice, kjer deluje zavod.

Zavod za zdravstveno zaščito mater in dece

Zavod ima tele oddelke:

1. Dečji in materinski dom kraljice Marije,
2. dispanzer za otroke s pododdelki:
 - a) otroška poliklinika za revne otroke do 14. leta,
 - b) posvetovalnica za matere dojenčkov in male dece do 6. leta,
3. mlečno kuhinjo za dojenčke,
4. kolonijo za dojenčke in male otroke,
5. odsek za popularizacijo higiene otrok in higiene žene s potujočo učiteljico,
6. šolo materinstva in strokovno šolo za zaščitne sestre.

Poročilo o letu 1930.

Število pregledanih otrok je znašalo	16.666
število vseh konzultacij	39.454
število delovnih dni	297
število posetov sester na domovih	1.699
mleka oddano obrokov	12.426
mazila gramov	3.650
ribjega olja gramov	53.453
zdravniških predavanj	732
tečajev o negi in prehrani otrok na deželi	24
razstav o negi in higieni otrok	24
specialnih tečajev	6

V zavodu so trije zdravniki in šest sester.

Precejšnji odstotek ortopedskih defektov in napak v telesni drži govori za ustanovitev šolske ortopedske telovadnice, kakor so ustanovljene v vseh modernih mestih. Telesno kulturno društvo »Atena« vrši hvalevredno pionirsko delo na tem polju, vendar ga ne zmore samo v večjem obsegu; ondi se permanentno vežba in zdravi na račun mestne občine 15—20 otrok iz mestnih šol. Moderno urejeno ortopedsko telovadnico ima za svoje člane Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani, manjšo pa ima tudi Splošna bolnica.

Gluhonemnica v Ljubljani.

Z internatom ima okoli 100 gluhonemih otrok, ki se poučujejo in vzgajajo po najnovejših metodah. Zavod je potreben razširjenja, ker je samo v področju dravske banovine približno 300 gluhonemih otrok.

Prizor iz gluhonemnice

Za pomoč gluhonemi mladini, zlasti osiroteli, se je ustanovilo Podporno društvo za gluhonemo mladino. Namen temu društvu je v prvi vrsti, da podpira gluhonemo mladino po dovršeni šoli in ji po možnosti preskrbi tudi mojstre, kjer se naj izobrazi za poklicno delo. Skrb Podpornega društva sega vse dotlej, dokler nima gojenec ali gojenka samostojnega kruha.

Pomožna šola v Ljubljani.

Sledeč zgledu večjih mest modernih držav je tudi ljubljanska mestna občina v letu 1911. izločila iz osnovnih šol vse slabo nadarjene otroke in je zanje otvorila poseben pomožni razred pri IV. deški osnovni šoli. S tem je hotela omogočiti tudi slabše nadarjenim otrokom, ki ne morejo razviti svojih sil in zmožnosti sočasno z nadarjenimi otroki v osnovni šoli, da se razvijejo v posebni šoli s posebnimi ustroji pouka. Ljubljanska občina je bila prva v naši državi, ki je v tem pogledu sledila modernim državam glede zdravstvene zaščite učencev in diferenciacije v njihovi duševni sposobnosti. Obstoječa dvorazred-

Pomožna šola v Ljubljani — Ponazorovanje zemljepisja na mizi s peskom

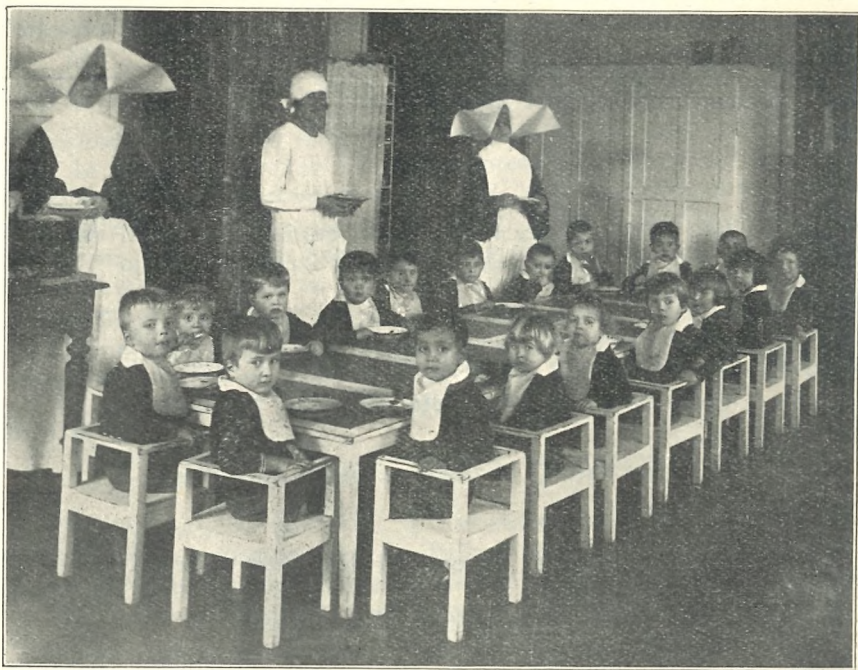
nica je bila leta 1918. spremenjena v trirazrednico, leta 1919. v petin leta 1920. v šestrazrednico. Za otroke, ki zaradi pomanjkljivega razvoja čutov niso sposobni za prvi pomožni razred, se je ustanovil poseben pripravljalni razred, v katerem se polaga posebna pažnja razvoju zaostalih čutov, da se otroke usposobi za nadaljnji razvoj in pouk v rednih razredih. Naloga bodočnosti je, da se preuredi obstoječa pomožna šola v Ljubljani v dovršeno organizirano šolo z zavodom, ki bo opremljen z vsemi sredstvi in potrebnimi napravami za to šolstvo. Dolžnost zavoda bo tudi v bodočnosti, da s pedagoškimi in zdravstvenimi sredstvi popravlja duševne in telesne nedostatke gojencev ter jih s svojevrstno, otrokom prikladno vzgojo in poukom usposobi za zmožnostim otroka prikladno, koristno udejstvovanje v življenju in človeški zajednici.

Radi sorazmerno nizkega odstotka teže pohabljenih, na težji napaki srca in govora bolnih otrok ter otrok s progresivnimi očesnimi defekti še ni potrebno uvesti v Ljubljani po vzorcu drugih večjih mest splošne ukrepe ali posebne razrede za tako deco. »Dom za pohabljene otroke« pa ima v načrtu Družba sv. Vincencija Pavelskega.

Število slabotnih in po tuberkulozi ogroženih otrok je tolikšno, da bo treba resno premisliti vprašanje organizacije dodatne prehrane šolske dece in ureditve gozdne šole. Tam bi deca v najboljših higienskih okoliščinah prebivala ves čas pouka v svobodni naravi ter istočasno zdravstveno napredovala. Potrebno je tudi, da se načne vprašanje ustanovitve stalnega dečjega okrevališča, ki naj bi bilo po možnosti v vznožju naših planin.

Banovinski dečji dom v Ljubljani.

Prostori tega doma so sicer majhni, vendar vsi v dobrem stanju in snažni. Od teh se uporabljata dve sobi za spalnico otrok, ki imata skupno 20 postelj. Za več otrok v domu ni prostora. Imenovani dečji

Banovinski dečji dom: Prizor iz jedilnice

dom skrbi za osirotele, zapuščene in zanemarjene otroke obojega spola v starosti od 1. do 16. leta. Otroci se sprejemajo v oskrbo po odredbi kr. banske uprave dravske banovine. Otroci morajo biti telesno in

duševno zdravi. Po nastanitvi in načinu oskrbe deli Banovinski dečji dom v oskrbo sprejete otroke v notranje in zunanje gojence. Notranji ostanejo v oskrbi doma, zunanji gojenci pa se oddajajo v izrejo in vzgojo rednikom na deželi ali drugim zavodom, ostajajo pa pod nadzorstvom Banovinskega dečjega doma. Otroke pri rednikih na deželi je oskrboval dečji dom tudi s potrebno obleko, perilom in obutvijo in nadzoroval njihovo oskrbo in vzgojo z večkratnimi pregledi na licu mesta. Poleg upravitelja delujejo na zavodu še 4 usmiljene sestre Družbe sv. Vincencija Pavelskega.

V prošlem letu je organiziral dom počitniško kolonijo v Vrbniku na otoku Krku, katere se je udeležilo 52 otrok in 7 spremljevalcev. Stroški so znašali 58.000 Din.

Statistika delovanja.

I.

V začetku leta 1930. je bilo v Banovinskem dečjem domu	22 otrok
v teku leta 1930. je bilo sprejetih	52 »
	skupaj 74 otrok.
Odpuščenih iz oskrbe pa je bilo v letu 1930.	56 »
in je bilo konec leta 1930. v dečjem domu	18 otrok

II.

V začetku leta 1930. je bilo v izreji pri rednikih na deželi	62 otrok
v teku leta 1930. je bilo nanovo oddanih v izrejo in vzgojo rednikom na deželo	32 »
	skupaj 94 otrok.
Iz oskrbe pri rednikih na deželi je bilo vzetih v letu 1930.	17 »
in je imel dečji dom na koncu leta 1930. pri rednikih na deželi še	77 otrok

III.

V začetku leta 1930. je imel Banovinski dečji dom v privatnih zavodih	112 otrok
v teku leta 1930. je bilo v zavode nanovo oddanih	36 »
	skupaj 148 otrok
in iz zavodov vzetih ali odpuščenih	27 »
in je imel dečji dom na koncu leta 1930. v zavodih še	121 otrok.

Privatnim zavodom je plačeval Banovinski dečji dom mesečno po 400 Din oskrbnine za vsakega otroka. V letu 1930. je znašala ta oskrbnina skupno vsoto Din 480.881-97.

Društvo za mladinsko varstvo in otroško skrb v sodnem okraju Ljubljana.

Ustanovilo se je in pričelo poslovati dne 26. aprila 1908. Društvo ima namen, da ščiti bedno, zapuščeno in osirotelo deco in ono mladino, ki je v vzgoji zanemarjena ali v nevarnosti, da se zanemari, in da se ji skrbi za vzgojo. Temu namenu je društvo poskušalo ustrezati po možnosti in v okviru denarnih sredstev do današnjega dneva. — Leta 1922. je ustanovilo društvo z a č a s n o z a v e t i š č e, kateremu je bil namen, da nudi v bedi zapuščeni ali v vzgoji ogroženi deci začasno zavetje. To zavetišče se je pod izkušenim vodstvom č. sestre Marije Tomčeve lepo razvijalo. Pozneje je zavetišče prevzela država v lastno upravo. — Leta 1917. je društvo ustanovilo generalno varuštvo za nezakonsko, neimovito kakor tudi v svoji vzgoji ogroženo ali zanemarljivo deco iz mesta Ljubljane in njene najbližje okolice. Generalno varuštvo je prevzel načelnik društva g. Albert Levičnik, dež. sodni predsednik v pokoju, ki deluje še danes na tem mestu in je imel ob koncu 1930. leta 577 varovancev in varovank v 525 varstvenih primerih pod svojim okriljem. Društvo steje danes 234 članov in je znašalo njegovo premoženje ob koncu leta 1930. Din 31.428.47. Društvo daje danes razen enkratnih podpor trajne mesečne podpore 7 strankam v skupnem znesku 455 Din.

Društvo „Skrb za mladino“ v Ljubljani.

Namen društva je skrbeti za materialni in moralni prospeh mladine, ki nima od staršev ali njih namestnikov zadostne gmotne ali moralne oskrbe. Da uresniči svoje cilje, hoče osnovati okrevališče ob Jadranskem morju, kjer je že na otoku Krku v Aleksandrovem kupilu krasno parcelo. Ob Boh. jezeru ima tudi že kupljen svet, da osnuje na njem okrevališče za ono deco, ki ji je potreben gorski zrak.

Na letovanje je v prošlem letu poslalo društvo 10 otrok, na izletih in poučnih sestankih je sodelovalo preko 100 otrok. Obiskov pri siromašnih družinah s podporo je bilo 15, pri božičnici je bilo obdarovanih okoli 100 otrok z obleko in čevlji.

Društvo za varstvo vajencev (Vajeniški dom).

je bilo ustanovljeno leta 1908. z namenom delovati za rešitev zanemarjene, zlasti osirotele moške mladine, poskrbeti ji vzgojo in privesti jo do dobrih članov človeške družbe, zlasti s tem, da ji pomaga priučiti se obrti, trgovine in sploh koristnega dela.

Od 70 do 80 mladeničev je potom društva prišlo vsako leto do stalnega poklica. Mnogim je bilo treba napraviti obleko ali jim drugače z gmotnimi žrtvami pomagati, da so našli mojstre, kjer so se izučili, ali delo v tovarni. Društvo skrbi za primeren pouk in razvedrilo vajencem ter jim skuša pomagati k napredku v splošni izobrazbi.

Društvo vzdržuje internat — Vajeniški dom — za one vajence in mladoletne delavce, ki bi nikakor ne mogli priti do svojega poklica,

ako bi jim društvo ne nudilo brezplačno ali za malo odškodnino stanovanja in hrane. Pred vojno je bilo že vse urejeno, da se sezida vajeniški dom za 300 vajencev in mladoletnih delavcev, a je vojna ta načrt preprečila. Od leta 1917. ima društvo provizorni Vajeniški dom v Komenskega ulici za omejeno število vajencev.

Podobne cilje kot prej imenovano društvo, ima že od leta 1855. Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, ki je v teku svojega plodonosnega delovanja opravilo velik kos socialnega in zdravstvenega dela.

Veliko delo na socialnem zdravstvenem polju, zlasti še skrbstvo za mladino, opravlja Kolo jugoslovanskih sester v Ljubljani. Prva njegova naloga je, da podpira revno deco in uboge matere in pomaga revnim dijakom. Društveno delovanje posega tudi v vse ostale panoge socialnega skrbstva in ima edini cilj: lajšati bedo, dvigati narodno zdravje in izobrazbo.

V prošlem letu je bil prirejen »oljčniteden« in materinski dan. Iz prejemkov materinskega dneva v znesku 9.490 Din je bilo obdarovanih 112 najpotrebnejših družin. Ob priliki »božičnice« je bilo obdarovanih 198 otrok z obleko, perilom in obutvijo, dalje je prejelo 62 strank podpore v znesku 50, 100 in 150 Din. Stalno mesečno podporo je uživalo 5 dijakov in 3 družine.

V prošlem letu je kupilo društvo v Kraljevici in Hrvatskem Primorju posestvo, obstoječe iz 2 stanovanjskih vil, ter ga v počast dvorne dame gospe Franje Tavčarjeve nazvalo »Dom Franje Tavčarjeve«. Namenjen je ta dom za okrevališče slabotni in ogroženi deci. Prva počitniška kolonija v tem domu v mesecu juliju je nudila že 104 otrokom morsko okrepčanje, v mesecu avgustu pa je šlo tja 105 otrok.

Družba sv. Vincencija Pavelskega za prostovoljno podpiranje siromakov in za varstvo mladine v Ljubljani.

Njen začetek sega v leto 1876., ko je bilo osnovano prvo dnevno zavetišče pod vodstvom sester usmiljenk sv. Vincencija Pavelskega. Leta 1878. je bila osnovana že sirotišnica na Poljanah, iz katere je zrasel današnji Collegium Marianum z internatom, z zasebno ljudsko šolo, gospodinjsko šolo itd. Družba sv. Vincencija Pavelskega ima namen, da izvršuje dobra dela krščanske ljubezni. Družba ima osrednji svet in 20 podružnic (konferenc) v dravski banovini s približno 300 delovnimi člani; v Ljubljani je 8 konferenc. Ljubljanske konference imajo predvsem stalno oskrbo ubožcev po hišah in družinah, posredujejo pa tudi v drugih ambulantnih primerih, kadar je treba pomoči. V načrtu je ustanovitev doma za pohabljenе otroke.

Ljubljanske konference so imele v letu 1930. — 594 dobrotnikov, ki so darovali s prispevki delovnih članov v denarju Din 101.461.—, v blagu Din 9.800.—. Izdale so podpirancem 111.115 Din, in sicer 1236 osebam, med njimi mnogim otrokom pod 14 leti.

Podobno nalogo ima Družba sv. Elizabete za ljubljansko škofijo, družba karitativno delujočih gospa, ki je bila ustanovljena leta 1920. Ljubljanske konference (šest) so izdale v letu 1930.

skupno podpor Din 127.674—, ki jih je prejelo 77 družin, 4 samci, 107 samic, 52 otrok. Pri božičnici pa je bilo obdarovanih z obleko in drugimi potrebščinami 418 otrok, 29 stark in 42 družin.

Osrednja protituberkulozna liga v Ljubljani.

Osrednja protituberkulozna liga v Ljubljani je bila ustanovljena l. 1930. Ima 260 članov v Ljubljani, 600 članov pa v krajevnih ligah, katerih je 31 v dravski banovini. Premoženja ima 413.259 Din. Njen namen je, z vsemi razpoložljivimi sredstvi socialno-higienskega in pedagoškega značaja omejiti širjenje tuberkuloze v dravski banovini. V sodelovanju z mestno občino ljubljansko, Okrožnim uradom za zavarovanje delavcev, okoliškimi občinami in s podporo banske uprave dravske banovine se ustanovi v najkrajšem času protituberkulozni dispanzer v Ljubljani, ki naj postane nekako izhodišče vsega protituberkuloznega dela v Ljubljani in v dravski banovini sploh.

Zelo važen del socialno-zdravstvene zaščite, zlasti mladine, je prevzelo nase agilno telesno-kulturno društvo »Atena«. Njegova ortopedska telovadnica, kjer si deca z ortopedskimi defekti in napakami v telesni drži pridobiva zdravja, in njegovo dečje igrišče na najlepšem kraju parka v Tivoliju izpopolnjujeta znaten nedostatek v socialno-zdravstvenem delu v področju mesta. »Atena« je tudi važno telesno-kulturno in sportno društvo za deklice. V prošlem letu je bil osnovan posebni odsek društva: »Kuhinja Nj. Vel. kraljice Marije«, o čigar delovanju poročamo že v poglavju o državni šolski polikliniki.

Še mnogo ustanov in organizacij je v področju mesta Ljubljane, ki imajo cilje socialno-zdravstvenega značaja in namen, dvigniti narodno zdravje. Ni mogoče omeniti niti v glavnih obrisih delovanja vseh, od nekaterih tudi nismo prejeli podatkov, ker je njih delovanje često omejeno le na gotovo ožjo skupino.

Dve veliki organizaciji v Ljubljani, ki sta le del vsedržavne velike družine, pa je potreba posebej poudariti, t. j. društvo Rdečega Križa kraljevine Jugoslavije in Sokol kraljevine Jugoslavije.

Rdeči Križ.

Ljubljana je sedež Oblasnega odbora Rdečega Križa, v katerem je včlanjenih 61 krajevnih odborov s približno 5.000 člani. Na razpolago ima veliko skladišče sanitetnega materiala, zložljivo Döckerjevo barako in moderni velik platnen šotor za zasilno bolnico.

Krajevni odbor Rdečega Križa v Ljubljani se je ustanovil v letu 1928. Članov ima že preko 1.000. V letu 1930. je bil prirejen 1 samaritanski tečaj in bila organizirana četa približno 100 samaritancev in samaritank, ki so izvežbani in pripravljeni, nuditi pone-srečencem in bednim prvo pomoč. Vsega skupaj je bilo prirejenih doslej 5 nižjih in 1 višji samaritanski tečaj.

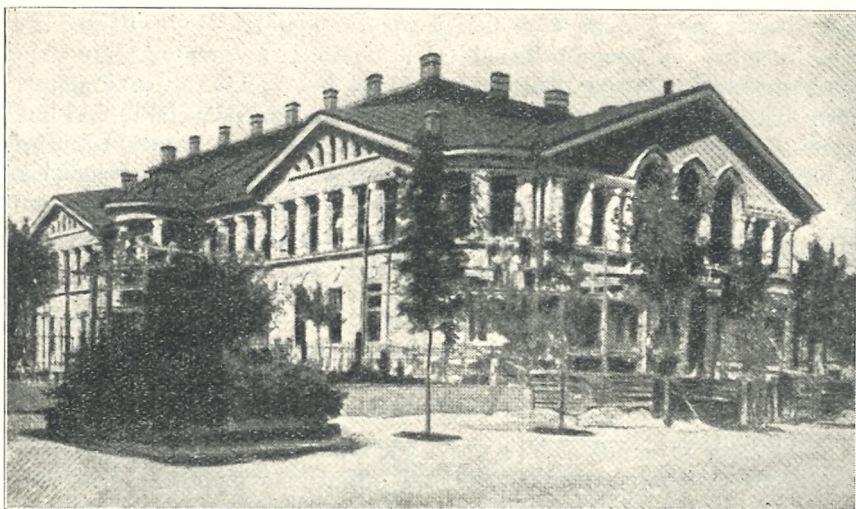
Prirejena je bila počitniška kolonija na Trati v Poljanski dolini, kamor je bilo sprejetih 30 revnih in bolehnih ljubljanskih otrok. Za božič je obdaroval 81 revnih šolskih otrok z obleko in čevlji. Med ljubljanske reveže je razdelil 24.000 Din.

V letu 1930. so bile organizirane pri Podmladku Rdečega Križa vse ljubljanske osnovne in meščanske šole ter večina srednjih šol. Svoj namen, vzbujati v mladini plemenita človekoljubna in domovinska čuvstva, vzgajati jo za praktično človekoljubno in dobrodelno delo ter vzbujati v njej smisel za lastno in socialno higieno, dosega Podmladek Rdečega Križa v Ljubljani v polni meri. Sodeloval je večkrat pri nabiralnih akcijah v korist dobrodelnih društev in pomagal na ta način lajšati bedo.

Priredil je v letu 1930. dve počitniški koloniji na Gorenjskem, eno za 30 dečkov in drugo za 30 deklic.

„Sokol kraljevine Jugoslavije“.

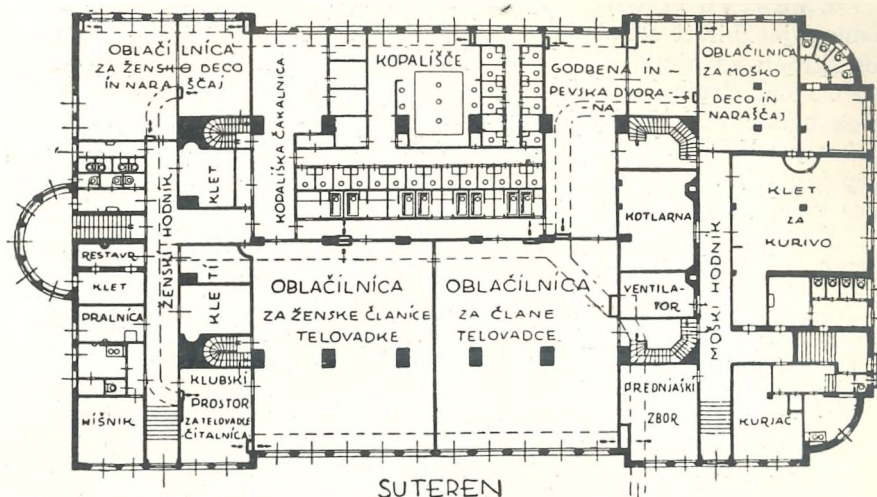
Široko je razprostrl v Ljubljani svoja krila »Sokol kraljevine Jugoslavije«. Število članstva je v prošlem letu izredno naraslo, delo se pomnožilo ne samo na nacionalno-vzgojnem polju, delo Sokola je postalo eminentnega narodno-zdravstvenega značaja. Vsa društva imajo socialno-zdravstvene odseke za protialkoholno gibanje, zlasti socialno delo se je v Sokolu znatno razširilo.

Sokolski dom na Taboru

V Ljubljani je 6 sokolskih društev: Ljubljanski Sokol, Sokol I. Tabor, Sokol II. Prule, Sokol III. Bežigrad, Sokol IV. Dolenjska cesta in Sokol Ljubljana-Šiška. Ta društva štejejo: Članov 3.679, članic 1.145, skupaj članstva 4.824; moškega naraščaja 417, ženskega naraščaja 240, skupaj naraščaja 657; moške dece 463, ženske dece 398, skupaj dece 861.

Vseh pripadnikov štejejo ljubljanska društva 6.342, torej več kot 10% vsega prebivalstva. V Ljubljani stoji najmodernejši Sokolski dom

Tloris suterena Sokolskega doma na Taboru

naše domovine »Sokolski dom na Taboru«, v Ljubljani prebiva največ najboljših Sokolskih borcev.

Poročilo o socialno-zdravstvenem stanju v mestu Ljubljani bi ne bilo popolno, ako bi ne omenili še več javnih ustanov, katerih področje ni omejeno samo na Ljubljano, nego sega preko njenih granič:

Druge važne socialno-zdravstvene ustanove in organizacije.

V prvi vrsti je treba omeniti Državni higienski zavod, ki je s svojim delovanjem prvi pričel v Sloveniji širiti na širši podlagi s svojim znanstvenim in propagandnim delovanjem principe higiene. V stalni higienski razstavi, ki je vsebovala preko 1.000 predmetov in bila v prošlem letu odprta 93 dni, je nad 20.000 obiskovalcev prejelo higienski pouk. Zdravstveno propagando je vršil zavod potom tiska in javnih predavanj. Razdalo se je 12.000 lepakov in imelo 249 s filmskimi in skioptičnimi slikami zvezanih predavanj pred 13.400 poslušalci. Bakteriološko-serološki oddelek zavoda je izvršil skupaj 23.159 preiskav.

Krožni urad za zavarovanje delavcev, centr. železniška ambulanta, Trgovsko bolnišnico in podporno društvo, Merkur, Bolniška blagajna samostojnih obrtnikov, gostilničarjev, mestnih uslužbencev, mestnih delavcev, akademikov, javnih nameščenecv itd., vsi ti zavodi in organizacije vrše veliko socialno-zdravstveno delo v prid svojih članov.

Ljubljana je sedež velike banovinske Splošne bolnice z 840 posteljami, Ženske bolnice in porodnišnice in Zavoda za umobolne. Poleg mestnega Zavetišča za onemogle je v Ljubljani še velika Hiralnica sv. Jožefa in Jožefišče ter Zavod sv. Marte za onemogle služkinje.

Društvo »Dom slepih« ima svoj sedež v Ljubljani. Njegov namen je zbirati sklad za zgradbo doma slepih, ustanoviti ta zavod ter skrbeti za njegovo vzdrževanje. Ustanovljeno je bilo društvo leta 1923. Dom slepih bo služil slepcem za zavetišče v vseh dobah njihovega bednega življenja. V njem se bodo oskrbovali in vzgajali otročki v predšolski dobi, slepa deca v šolski dobi, v njem se bodo učili slepci obrti, v njem se bo nahajala šola za slepce, knjižnica in čitalnica za slepce.

Društvo ima 53 rednih članov in 47 podpornih. Zemljišče za Dom slepih v izmeri od 12.000 m² je že kupljeno na Kodeljevem pri Ljubljani.

Gospojno društvo krščanske ljubezni sv. Vincencija Pavelskega v Ljubljani deluje že od leta 1882. ter ima namen:

1. osamelim gospem nuditi primeren dom za primerno odškodnino,

2. stare reve in sirote oskrbovati ali brezplačno ali za neznatno odškodnino,

3. revnim deklicam in sirotam dati dobro vzgojo in za praktično življenje potrebno izobrazbo.

V zavodu, ki ga opravlja društvo, je 26 stanovalk in 34 gojenk, ki se uče šivati, med katerimi je 8 sirot in 10 pohabljenih oskrbovanih brezplačno ali za malenkostno odškodnino.

Da bo poročilo o socialnem delu na področju mestne občine popolnejše, moramo omeniti še nekaj zavodov in institucij, kjer se oskrbujejo učenci in učenke ter akademiki in dobe zatočišče ter streho tudi takšni, ki bi jo radi nemožnosti plačevanja večjih vsot sicer ne mogli dobiti. Baš lansko leto je poteklo 52 let, odkar se je osnoval **Lichtenthurnov zavod v Ljubljani** in sprejel prvih 7 deklic pod svojo streho. Od tedaj se je zavod širil, osnovala se je v njem osnovna in meščanska šola in je po 52 letih svojega obstoja v prejšnjem letu dajal streho, oskrbo in vzgojo 213 notranjim gojenkam. Za 87 gojenk so plačevali starši polno oskrbnino, za 67 delno, 18 jih je bilo v zavodu brezplačno, banska uprava dravske banovine je plačevala za 27 gojenk, ljubljanska mestna občina pa za 14.

Salezijanski zavod na Rakovniku oskrbuje v svojem internatu mnogo sirot in težko vzgojljivih dečkov ter jih s primerno vzgojo skuša, često tudi v svojih vzorno urejenih delavnicah, pripraviti do primernega poklica.

V **»Oražnovem dijaškem domu«** dobivajo prosto stanovanje marljivi in ubogi akademiki, posebno medicinci, v prvi vrsti nezakonski. V šolskem letu 1930./1931. je stanovalo v domu 51 akademikov, upravni odbor plačuje tudi 50 dijakom hrano v menzi Akademskega kolegija.

Stavbena zadruga Akademski dom v Ljubljani nudi 20 akademikom za plačilo stroškov za snajenje brezplačno stanovanje. V domu je prostorna učilnica ter več prostorov za društva in knjižnico.

Akademski kolegij v Ljubljani je bil ustanovljen leta 1921. Je to dobrotorni zavod, ki posluje letos že 10. leto. Zavod nudi 143 akademikom Aleksandrove univerze v Ljubljani stanovanje v 54 spalnicah in dobro ter zdravo domačo hrano 100—120 dijakom. Zavod ima veliko učilnico, obednico, čitalnico, klavirsko sobo, kopalnico, več skupnih umivalnic, solnčne verande in prostorno dvorišče.

»Arena« Narodnega doma, kjer imajo društvene sobe akademska in srednješolska društva, je podružnica Akademskega kolegija.

Socialno šibkim slojem nudi dobro hrano za mal denar več javnih kuhinj in menz, od katerih naj omenimo glavne: **Ljudska**

Prizor iz skavtskega tabora na Gorenjskem

kuhinja s posebnim oddelkom za dijake, Dijaška kuhinja »Domovina«, javna kuhinja in brezalkoholna gostilna v Delavski zbornici, menza v Akademskem kolegiju, v Marijanišču, Uradniška menza.

Poročilo ne sme pozabiti mnogih sportnih društev in organizacij, katerih delo je gotovo važnega narodno-zdravstvenega pomena.

Izjemno stališče zavzemajo v tej panogi gotovo skavti. Namen njihove organizacije je vsekakor velike važnosti za našo mladino: organizirati in vzgajati mladino telesno in duševno, prirejati taborjenja, gojiti smisel za vzajemnost, skupnost, red in disciplino ter za

bratstvo, odvajati mladino od vsake slabe družčine in okolice in od grdih navad, zlasti od uživanja alkohola in kajenja, navajati člane k izvrševanju socialnih dobrih del.

V Ljubljani štejeta moška in ženska organizacija skavtov skupno 9 velikih oddelkov, ki imajo 28 manjših delovnih edinic (vodov). Navedene edince so preteklo leto priredile 9 krajših (do 14 dni) in 7 daljših taborov, deloma v planinah, deloma na morju, in 112 organiziranih izletov.

Med sportnimi klubi moramo omeniti glavna sportna kluba: »Ilirijo« in »Primorje«, ki sta svoje delovanje razširila na najrazličnejša polja telesne kulture, tisočem mladine odprla pot do zdravega sporta vseh vrst, do plavanja in nogometa, lahke atletike in drsanja, tenisa in smučanja, sportne gimnastike, hasene i. dr.

S svojim vzornim javnim kopališčem, s posebnim bazenom za plavanje pozimi, je zgradila »Ilirija« sportno napravo, kakor je ne premore nobeno drugo mesto v državi, napravo, ki ni namenjena samo klubovemu članstvu, temveč tudi širšemu krogu prebivalstva naše bele Ljubljane in ki predstavlja v zdravstvenem pogledu za naše mesto veliko pridobitev.

V obsegu manjše, a zato z zdravstvenega stališča nič manj pomembnejše delo opravljajo tudi drugi sportni klubi v Ljubljani: »Hermes«, Ljubljanski sportni klub, »Grafika«, »Svoboda«, Ljubljanski smučarski klub, »Jadran« itd.

Ljubljana je tudi sedež in izhodišče 2 glavnih organizacij, ki širita ljubezen do naših krasnih planin, kamor hodijo črpat duševno in telesno zdravje tisoči in tisoči Ljubljančanov: Slov. planinsko društvo in Turistovski klub »Skala«.

Organizacija socialno-zdravstvenega oddelka mestne občine ljubljanske.

V smislu sklepa občinskega sveta so se združili trije, do sedaj samostojni oddelki: t. j. mestni fizikat, mestni socialno-politični urad in mestno tržno nadzorstvo, v eno upravno celoto: mestni socialno-zdravstveni urad, kateremu načeluje mestni fizik. Dosedanji samostojni oddelki so ostali pododdelki urada. Zdravniško službo opravljajo mestni fizik in trije mestni zdravniki.

Prvi pododdelek (mestni fizikat) zaposluje enega pisarniškega uradnika in uradnico, dnevničarko, tri služitelje-desinfektorje in enega delavca.

Osebe drugega pododdelka (socialno-politični urad) obstoji iz šest pisarniških uradnikov in uradnic in enega služitelja.

V tretjem pododdelku (tržno nadzorstvo) vrši službo en uradnik, en poduradnik ter en sluga. Dodeljeni so mu trije tržni stražniki.

Delo desinfekcijske kolone, zavoda za desinsekcijo in prevažanje nalezljivo bolnih opravlja osebje prvega pododdelka.

Uradni prostori so prostorno ločeni v raznih stavbah, kar donekle otežkoča poslovanje. Mestni fizikat ima svoje prostore v Mestnem domu, kjer so tudi prostori ambulatorija in šolsko-zdravniške posvetovalnice ter rešilna postaja, socialno-politični urad v poslopju mestnega načelstva, tržno nadzorstvo pa v bivši Mahrovi hiši pri trgu.

Vsi uradni prostori so zvezani med seboj s telefonom.

KAZALO.

	Stran
Klimatologija Ljubljane	5
Zdravstvena statistika	9
Javna higiena v mestu	19
Socialno skrbstvo	29
Organizacija socialno-zdravstvenega oddelka mestne občine ljubljanske .	61

INSTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

K

17210

614. 2(497. 4 Ljubljana) "1930"

020070809

COBISS •